

VU Research Portal

De positie van het Openbaar Ministerie, voornamelijk in verband met het ontwerp-wetboek van strafvordering

van Limburg Stirum, O.E.G.

1919

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

van Limburg Stirum, O. E. G. (1919). *De positie van het Openbaar Ministerie, voornamelijk in verband met het ontwerp-wetboek van strafvordering*.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

RD

00152

RD
152..

**DE POSITIE VAN HET OPENBAAR
MINISTERIE VOORNAMELIJK IN
VERBAND MET HET ONTWERP-
WETBOEK VAN STRAFVORDERING.**

O. E. G. VAN LIMBURG STIRUM.

DE POSITIE VAN HET OPENBAAR
MINISTERIE VOORNAMELIJK IN
VERBAND MET HET ONTWERP-
WETBOEK VAN STRAFVORDERING.

VRIJE UNIVERSITEIT — AMSTERDAM

**DE POSITIE VAN HET OPENBAAR
MINISTERIE VOORNAMELIJK IN
VERBAND MET HET ONTWERP-
WETBOEK VAN STRAFVORDERING.**

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT, TER VER-
KRIJGING VAN DEN GRAAD VAN DOCTOR IN
DE RECHTSWETENSCHAP, OP GEZAG VAN
DEN RECTOR-MAGNIFICUS DR. G. H. J. W. J.
GEESINK, HOOGLEERAAR IN DE FACULTEIT
DER GODGELEERDHEID EN BUITENGEWOON
HOOGLEERAAR IN DE FACULTEIT DER LET-
TEREN, IN HET OPENBAAR TE VERDEDIGEN
OP VRIJDAG 13 JUNI 1919, DES NAMIDDAGS
TE 4 UUR, IN HET GEBOUW DER MAAT-
SCHAPPIJ VOOR DEN WERKENDEN STAND
DOOR OTTO ERNST GELDER VAN LIMBURG
STIRUM, RESERVE-LUITENANT BIJ HET
KORPS RIJDENDE ARTILLERIE, GEBOREN TE
OOSTERBEEK.

UTRECHT — G. J. A. RUYS — MCMXIX

Van deze plaats moet mij een woord van welgemeenden dank van het hart aan alle Hoogleeraren, wier onderricht ik mocht genieten, waarbij ik in het bijzonder mijn oprechte erkentelijkheid betuig aan U, HoogGeleerde Diepenhorst, mijn Hooggeschatte Promotor, voor de groote welwillendheid en voortvarendheid, waarmede gij mij bij de samenstelling van dit geschrift hebt willen ter zijde staan.

AAN MIJN VROUW.

INHOUD.

	Bladz.
INLEIDING.	
HOOFDSTUK I. Geschiedkundig overzicht . . .	2
HOOFDSTUK II. Wezen en taak van het O. M.	12
HOOFDSTUK III. Verschil tusschen oude en nieuwe regeling	25
Afdeeling I. Algemeene hoofdbeginselen .	25
Afdeeling II. Het gerechtelijk vooronderzoek	28
§ 1. Het gerechtelijk vooronderzoek in het algemeen	29
§ 2. Het opsporingsonderzoek	32
§ 3. Het gerechtelijk vooronderzoek in het bijzonder	36
§ 4. Psychiatrische observatie	40
§ 5. De positie van getuigen en deskundigen	41
§ 6. De positie van den verdachte . . .	43
§ 7. Rechten van de vervolging	44
§ 8. Rechten van verdachte en verdediging	48
Afdeeling III. Sluiting van het gerechtelijk vooronderzoek; beslissing om- trent verdere vervolging . .	53
Afdeeling IV. Het aanhangig maken der zaak ter terechtzitting	57
Afdeeling V. Het onderzoek ter terechtzitting	60
§ 1. Het vraagrecht	61
§ 2. Wijziging in de telastelegging . . .	64
§ 3. Enkele kleine verschilpunten	68
HOOFDSTUK IV. Nieuwere opvattingen omtrent de taak van het O. M.	70
HOOFDSTUK V. Enkele desiderata.	88

AFKORTINGEN.

- G. W. : Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden.
- Gem. W. : Gemeente Wet.
- G. R. O. : Gewijzigd Regeerings Ontwerp.
- H. N. J. V. : Handelingen der Nederlandsche Juristen-Vereeniging.
- O. M. : Openbaar Ministerie.
- O. Sv. : Ontwerp Wetboek van Strafvordering.
Zitting 1913/1914 der Staten-Generaal (286).
- O. v. J. : Officier van Justitie.
- P. G. : Procureur-Generaal.
- Prov. W. : Provinciale Wet.
- R. C. : Rechter Commissaris.
- R. O. : Wet op de Rechterlijke Organisatie.
- R. I. : Reglement I (van openbaar Bestuur).
- S. P. O. : Deutsche Strafprozessordnung.
- Sr. : Wetboek van Strafrecht.
- Sv. : „ „ Strafvordering.
- T. v. S. : Tijdschrift voor Strafrecht.
- W. : Weekblad voor het Recht.

INLEIDING.

Bij de behandeling van dit onderwerp stellen wij ons tot taak, om de voornaamste verschilpunten tusschen de oude regeling en de nieuwe, vervat in het ontwerp-Wetboek van Strafvordering, aan te toonen. Ten einde aan dit geschrift niet onnoodig grooter omvang te geven, werd uitgegaan van de gedachte, dat de bestaande regeling van het O. M. bekend moest worden verondersteld, zoodat dus alleen, wanneer dit tot recht begrip der zaak gebiedend was, de oude regeling met name tegenover de nieuwe werd gesteld.

Om de uiteenzetting van genoemde verschilpunten groepeeren zich dan een kort geschiedkundig overzicht, een schets van het wezen en van de taak van het O. M. in het algemeen en van enkele nieuwere opvattingen en wenschen omtrent dit instituut.

HOOFDSTUK I.

Geschiedkundig overzicht.

In den loop der eeuwen is zeer wel in groote trekken na te gaan, hoe het strafproces, zooals wij dat tegenwoordig kennen, zich heeft ontwikkeld, en hoe daarbij het O. M. de plaats verworven heeft, die het thans inneemt, de plaats toch van een orgaan, dat opkomt en waakt voor de handhaving der rechtsorde in den Staat in het algemeen en in het bijzonder voor de rechten der burgers van dien Staat.

Zonder recht geen orde, geen veiligheid, geen verkeer, geen handel, geen voorspoed. Het recht moet de basis zijn, waarop de geheele maatschappij is grondvest. Aan het recht mag niet getornd worden; er mag niet mede worden gemarchandeerd. Het staat — althans moet staan — als een onaangevochten en onbetwist heerlijk goed boven alles en allen. Wie het recht schendt, is gevaarlijk voor de samenleving, bedreigt de geleidelijke en vreedzame ontwikkeling van het leven en streven der burgers, is een gevaar en een bedreiging voor allen vooruitgang en voorspoed. Zulk een moet gevoelen, dat een dergelijk optreden niet straffeloos kan plaats hebben; dat hij niet ongestraft den steeds voortschrijdenden gang van ontwikkeling en beschaving mag belemmeren en dat handhaving der goddelijke rechtsorde de voornaamste taak is, welke op

de overheid rust. Het nemen van maatregelen tegen zulke personen echter mag — eveneens in het belang van het recht en de rechtsorde zelf — niet in handen van den benadeelde (in algemeenen zin genomen) worden gelegd, behalve natuurlijk, wanneer dit dan de Staat zelf zou zijn en ook dan nog zal de Staat optreden bij monde van het orgaan, door haar ter handhaving van de rechtsorde ingesteld. De benadeelde partij toch zou niet met volkomen onpartijdigheid en objectiviteit tegenover deze rechtsschennis kunnen staan. Daarom dient een onpartijdig orgaan belast te wezen met het nemen der noodige maatregelen tegen den inbreuk op de rechtsorde.

Dit is sinds eeuwen door alle volken — zij het dan ook in verschillende mate en niet steeds even sterk — gevoeld. Was in de vroegste tijden de toepassing van het strafrecht nog overgelaten aan de eenige daarbij betrokken door de rechtsschennis benadeelde partij, al spoedig werd de zorg daarvoor opgedragen aan den geheelen stam. Langzamerhand werd echter die rechtspraak aan weinigen opgedragen. De graven (comites) waren de voorzitters van de samenkomsten van die weinigen en belast met de tenuitvoerlegging van het vonnis. En hoezeer ook toen nog het strafproces meer het karakter van een civiel-proces droeg en de beleedigde zelf de zaak vervolgde, toch schijnt aan de graven de bevoegdheid te zijn toegekend, om bij gebreke van aanklagers de misdaden van zwaren aard te vervolgen, de daders voor den rechter te brengen en voor de uitvoering der straf te zorgen. Hierin zouden wij dus de eerste kiem kunnen zien van de instelling van het O. M.

Tevens zien wij hier, dat bij nog verdere ontwikkeling van rechtsbewustzijn en beschaving de functies van rechtspraak en vervolging worden opgedragen aan overheidspersonen, waardoor dus nog in grooter mate rechtszekerheid en objectiviteit gewaarborgd worden.

Wij dienen dan nu in het kort na te gaan, hoe zich in het bijzonder het instituut van „aanklager”, het O. M., in verschillende landen ontwikkeld heeft.

Dat er van een instelling geheel gelijk aan ons hedendaagsch O. M. in het Romeinsche, Frankische en Oud-Hollandsche recht sprake zou zijn, zal door niemand worden beweerd. Wel zijn er *iure Romano* ¹⁾ verschillende ambtenaren, met enkele bevoegdheden bekleed, welke ook aan het O. M. toekomen, zooals de *procuratores Caesaris*, *advocati fisci* en *defensores civitatum*, doch het geheele karakter van het ambt van deze functionarissen verschilt te veel van dat van de bevoegdheden der ambtenaren van het O. M., dan dat men hier van een oertype van het O. M. zou mogen gewagen.

Trouwens gedurende de Republiek waren deze beambten nog onbekend. Eerst in den Keizertijd zijn zij ontstaan en wel aanvankelijk slechts op fiscaal terrein. Er was geen afzonderlijk beheerder der schatkist; de equites ontvingen de aan den fiscus verschuldigde gelden en gaven deze ook wederom uit. Eerst Augustus zond naar zijn provinciën de z.g. *procuratores Caesaris*, welke belast waren met de zorg voor de geldelijke belangen en het toezicht op het domein van den Keizer. Hun macht breidde zich evenwel lang-

1) Voor het historisch overzicht zie nader van Maanen: „Het Openbaar Ministerie in Nederland”, pag. 1 vlg. 's-Gravenhage, 1860.

zamerhand uit, toen ook de equites dit ambt bekleedden en hun door Claudius eenige rechtsmacht werd toegekend en de beslissing over geschillen betreffende den fiscus werd opgedragen, eerst nog gelijkelijk met den proconsul (propraetor), later onder Constantinus uitsluitend. Het oorspronkelijk karakter van hun ambt — zaakgelastigden van den keizer — sluit dus een vergelijk van deze magistraten met de ambtenaren van het O. M. geheel en al uit.

Hetzelfde is het geval met de *advocati fisci*, belast met de behandeling der zaken voor den fiscus. Zij moesten steeds worden gehoord, voordat de rechter in die zaken een beslissing nam. Deze instelling heeft dus meer overeenkomst met die onzer Rijksadvocaten.

Oogenschijnlijk zouden echter wel de *defensores civitatum* de geestelijke voorouders van de ambtenaren van het O. M. kunnen zijn. Hun taak was: maatregelen te nemen tegen verschillende misdrijven, zooals moord, diefstal, overspel; de daders op te sporen en aan den rechter over te leveren. Zij mochten echter alleen inquisitoriale maatregelen nemen en geenszins de zaken vervolgen. Want het feit, dat de rechter kon rechtspreken, zonder dat er een *accusator privatus* optrad, bewijst geenszins, dat de *defensores* het waren, die de beschuldiging *ratione officii* volhielden, wat ook minder waarschijnlijk is, omdat zij zelf den *praeses* bij diens afwezigheid vervingen. Dit reeds zou tot bewijs kunnen strekken van de bewering, dat ook hier niet de oorsprong gezocht moet worden van de instelling van het O. M. Bovendien wordt echter deze bewering nog

gestaafd door het feit, dat dit ambt reeds ten tijde van Justinianus in verval was geraakt. Had toch de instelling van *defensores civitatum* evenveel verdiensten bezeten als die van ons O. M., dan zou het door de op rechtskundig gebied zoo hoogstaande Romeinen zeker bestendig en ontwikkeld zijn.

De oorsprong van het O. M. kan, naar uit historische onderzoekingen blijkt, niet uit een bepaalde instelling worden afgeleid, maar veeleer worden geconstrueerd uit de oude Germaansche en Frankische rechtspleging en uit de staatkundige geschiedenis. Hierboven ¹⁾ zagen wij reeds, hoe het instituut der *comites* aan het O. M. doet denken. In zekeren zin zou men dus kunnen zeggen, dat deze instelling aan het oude Frankische recht is ontleend. Voor deze bewering zijn zeker voldoende gronden aan te voeren, aangezien, zooals hieronder nog nader zal worden aangetoond, het O. M. van Franschen oorsprong is en het Fransche recht — evenals het Oud-Nederlandsche gedeeltelijk — gezegd kan worden, in het Frankische zijn grondslag te vinden.

Onder het Oud-Hollandsch recht deed het O. M. zich geheel anders voor ²⁾. Daar waren de baljuwen door de graven geleidelijk in verschillende van hun bevoegdheden met betrekking tot de rechtspraak gesubstitueerd wegens de geheel andere en maatschappelijk hoogere en meer zelfstandige positie, door de eersten van lieverlede ingenomen. Daar de graven evenwel niet hun geheele rechtsmacht aan de baljuwen wilden toevertrouwen, wjl die hoe langer hoe meer onaf-

1) Pag. 3.

2) Zie hierover uitvoeriger van Maanen, t. a. p. pag. 7 vlg.

hankelijk waren geworden en hun benoeming vaak niet meer door den graaf geschiedde, werden de Hoven opgericht ¹⁾. Bij deze Hoven werden aangesteld een Advocaat Fiscaal en een Procureur Generaal, belast met — wat wij heden ten dage zouden noemen — de waarneming van het O. M. Later werden deze ambten vereenigd en waren er twee Advocaten Fiscaal, één voor de crimineele zaken en één voor de civiele, of liever voor het vervolgen der zaken, welke de grafelijkheids-domeinen betroffen. In tegenstelling met de rechten der baljuwen waren de Advocaten Fiscaal crimineel onbevoegd, iemand in rechten te betrekken dan bij „precedente informatie”, die slechts mocht worden genomen bij ordonnantie van het Hof. Voortdurend ontstonden zoo twisten over rechtsmacht en bevoegdheden der verschillende ambtenaren, ²⁾ waardoor een snelle behandeling niet bevorderd werd en vaak zelfs een misdadiger aan zijn straf ontsnapte. Het zou ons te ver voeren en ook niet binnen ons bestek vallen, na te gaan, welke precies de verhouding van die verschillende ambtenaren was. Er zij volstaan met te constateeren, dat de rechtspositie van de ambtenaren van het O. M. onder het Oud-Hollandsch recht een geheel andere was dan die, welke wij nu hier te lande kennen.

Onderscheiden ontwerpen zijn opgesteld, om de gebreken van de Oud-Hollandsche rechtspleging te verbeteren, doch deze zijn nooit in werking getreden, hetzij

1) Het eerst het Hof van Holland onder het Bourgondische Huis.

2) B.v. overschrijding van grondgebied; berechting van een persoon, dien een ander ambtenaar aan zijn rechtsmacht onderworpen achtte.

omdat de bijzondere belangen der steden zulks tegenhielden, of doordat staatkundige gebeurtenissen zulks verhinderden. Dientengevolge is dan ook het O. M., zooals het onder het Oud-Hollandsch recht hier te lande bestond, blijven bestaan, totdat met de inlijving van het Koninkrijk Holland bij het Keizerrijk Frankrijk de Fransche Wetboeken in ons land werden ingevoerd. Daarmede kregen wij een O. M., zooals het zich in Frankrijk in den loop der tijden had gevormd en ontwikkeld. Het is dan ook niet zonder belang, kortelijk na te gaan den oorsprong en de uitbreiding van die instelling aldaar. ¹⁾

In 1302 werden door Koning Philips den Schoonen drie parlementen opgericht en bij elk werd een procureur des Konings aangesteld, die evenals andere magistraten een eed moest afleggen en aan wien het verboden was, de behandeling van zaken voor andere personen op zich te nemen, welke aan een procureur-generaal was opgedragen. Daarnaast bestonden advocaten des Konings en advocaten-generaal, ten aanzien van wie de juiste tijd van instelling niet is te bepalen. ²⁾ Deze waren meer in het bijzonder belast met het bepleiten der zaken en hadden het uitsluitend recht, ter audiëntie het woord te voeren, terwijl den procureurs-generaal en procureurs des Konings de schriftelijke behandeling der zaken was opgedragen. De eersten voerden dus het woord, de laatsten de pen.

Reeds vóór 1318 was deze instelling overgebracht

1) Zie hierover uitvoeriger van Maanen, t. a. p. pag. 10 vlg.

2) Volgens sommigen zouden zij reeds bestaan hebben vóór de procureurs des Konings.

bij de gerechten van minderen rang, waar de Koning het recht had, zich te doen vertegenwoordigen.

De leenheeren, welke een eigen jurisdictie hadden, stelden evenzeer zoodanige ambtenaren aan, van waar de onderscheiding: gens du roi et gens du seigneur. Evenals hier te lande waren die ambtenaren van elkaar onafhankelijk; zelfs de advocaten-generaal waren den procureurs-generaal niet ondergeschikt en slechts in sommige gevallen moesten zij elkander raadplegen. Hun betrekking tot den Staat was die van procureur en advocaat tot private personen.

De ambtenaren van het O. M. waren destijds wel niet volstrekt onafzetbaar, maar ten gevolge van het koopen van hun ambt werden zij toch indirect beschermd tegen willekeurige afzetting, daar in dat geval de Staat verplicht was, hun den koopprijs te vergoeden.

De voornaamste verplichting van het O. M. was de zorg voor de geregelde rechtsbedeeling, naleving van wetten en gewoonterechten, ongeschonden bewaring van de rechten des Konings. Hun ambtsverrichtingen waren van tweeërlei aard: gerechtelijke en staatkundige. Den procureur-generaal en dien des Konings was opgedragen de behandeling der strafzaken, welke schriftelijk en geheim geschiedde; zij waren met de vervolging belast en droegen zorg voor de tenuitvoerlegging der vonnissen. Door de advocaten-generaal en die des Konings werden de civiele zaken behandeld; zij waakten voor de rechten van Staat en Kroon, minderjarigen, afwezigen, geestelijke en wereldlijke corporaties e. d. Hun roeping in politieke zaken kwam vooral te pas bij het doen registreeren van de

ordonnantiën des Konings bij de Parlementen en andere rechterlijke colleges; zij vormden als het ware den band tusschen deze en den Souverein.

Zoodanig was de samenstelling van het O. M., toen de Fransche Revolutie uitbrak. De ambtenaren van het O. M. bleven bestaan onder den titel van „commissarissen des Konings” en werden bij de verschillende gerechten voor hun leven aangesteld. Het recht van beschuldiging werd hun echter ontnomen en toegekend aan openbare aanklagers, door het volk gekozen, terwijl zij evenwel op alle beschuldigingen gehoord werden en requisitoir namen, ten einde de vormen vóór en na de instructie te doen in acht nemen. Door de gebeurtenissen van 10 Augustus 1792 kregen zij den naam van „commissarissen der natie” en in het jaar III verloren zij hun voorrecht van onafzetbaarheid. De constitutie van het jaar VIII gaf aan de ambtenaren van het O. M. den naam van „commissarissen van het gouvernement” en hergaf hun het recht van beschuldiging. De eerste consul had het recht van aanstelling en afzetting, maar moest hen kiezen uit de gemeentelijke, departementale of nationale lijsten. Deze verplichting werd opgeheven door het organiek Senatusconsult van het jaar XII, waarbij hun tevens de titel van „procureur-generaal” en „procureurs des Keizers” werd geschonken. Bij de wet van 20 April 1810 werden de keizerlijke procureurs substituten van de procureurs-generaal, waardoor de grondslag gelegd werd voor de hiërarchieke ondergeschiktheid, welke nog thans de groote kracht van het O. M. uitmaakt.

De openbaarheid en mondelinge behandeling van alle

rechtszaken na de omwenteling van 1789 was oorzaak, dat het O. M. geheel anders werd ingericht. Zijn politiek karakter verloor het ten eenenmale. Een groot deel hunner vroegere rechtsmacht verloren de ambtenaren door de instelling der z.g. „directeurs du jury”, ¹⁾ welke voor een groot deel de rechten van de tegenwoordige „juges d’instruction” hadden. Hun onafzetbaarheid verloren zij door het opheffen van het recht, om ambten te koopen. Langzamerhand werd hun werkzaamheid beperkt tot het vervolgen van strafzaken en het nemen van conclusies in civiele zaken, zooals thans nog het geval is.

Uit het hierboven gegeven overzicht blijkt dus voldoende, hoe het O. M. historisch gegrond is op de drie volgende hoofdbeginselen, die wij aldus zouden kunnen noemen: afzetbaarheid, een- en ondeelbaarheid, overheidsvertegenwoordiging ²⁾).

Daarom zullen wij met het gegeven historisch betoog mogen volstaan, om nu verder na te gaan, welke opvattingen er omtrent het wezen en de taak van het O. M. bestaan en welke verschilpunten de nieuwe regeling met de bestaande biedt.

1) Later magistrats de sûreté.

2) Zie hieronder Hoofdstuk II pag. 18 vlg.

HOOFDSTUK II.

Wezen en taak van het O. M.

Met de geschiedkundige uiteenzetting, die wij in het vorige hoofdstuk gaven, voor oogen, kunnen wij ons gereedelijk een begrip omtrent het wezen van het O. M. vormen.

De meeste schrijvers hebben zich bij de omschrijving er toe bepaald, een opsomming te geven van de verschillende functies der ambtenaren van het O. M.

Zoo zegt Carré: „Le ministère public est une fonction qui consiste à surveiller, réquerir et maintenir, „au nom du Roi, l'exécution des lois, des arrêts et des „jugemens, à poursuivre d'office cette exécution dans „les dispositions, qui intéressent l'ordre public ou le „Gouvernement, à veiller à tout ce qui intéresse l'ordre „général, le domain de l'État, les droits du Monarque „et ceux des personnes incapables de se défendre par „elles mêmes.”¹⁾

Schenck is nog uitvoeriger in zijn beschrijving van dit ambt: „Le ministère public est un corps de fonctionnaires publics qui sont chargés de défendre en „justice les intérêts de l'État, du gouvernement, de „l'ordre public; de se joindre à la défense des personnes „morales et des individus, qui ne peuvent pas se défendre

1) „Les lois de l'organisation et de la compétence”, t. I, p. 343, Bruxelles, 1826.

„eux mêmes, ou qui, à cause de leur faiblesse ne se „défendraient que mal, de veiller à l'exécution des lois, „des arrêts et jugemens; de surveiller différens fonctionnaires dans l'exercice de leur fonctions; de servir „d'intermédiaire entre le gouvernement et les différentes „autorités judiciaires; de poursuivre d'office les conventions, les délits et les crimes qui pourraient troubler „l'harmonie sociale; d'appeler sur eux l'attention des juges „et la vengeance des lois et de faire exécuter les condamnations prononcées contre les délinquans ou criminels".¹⁾

Ook Feuerbach is zeer uitvoerig in zijn omschrijving²⁾, terwijl Ortolan et Ledeau zich er toe bepalen, met aan te toonen, dat iedere ontwikkelde rechtstoestand zulk een instelling behoeft.³⁾

Frey is juist, wanneer hij zegt: „Die Staatsanwaltschaft (Staatsbehörde, öffentliches Ministerium, „Ministère public) ist eine von der Staatsregierung ernannte Behörde, welche die Interessen des Staates in „gewissen, gesetzlich bestimmten öffentlichen und Privatangelegenheiten vor den Gerichten des Landes zu vertreten hat." ⁴⁾

Van Maanen omschrijft deze instelling aldus: „(het „O. M. is) een ligchaam, zamengesteld uit die regtsbeambten, welke bij de onderscheidene regtscollegiën „geplaatst zijn, om in het belang van den Staat het „beslissen en ten einde brengen van regtszaken mogelijk

1) „Traité sur le ministère public", tom. I, p. 1.

2) Te vinden bij Weiske, Rechtslexicon t. 10 in voce „Staatsanwaltschaft", pag. 509, 510.

3) „Le ministère public en France", t. I, p. XI en XII.

4) „Die Staatsanwaltschaft in Deutschland und Frankreich", p. 16.

„te maken en de maatregelen te nemen, die daartoe „bevorderlijk zijn”. 1)

Wij meenen, dit instituut aldus het zuiverst te kunnen definieeren:

Het O. M. is een staatsinstelling, welke ambtenaren geroepen zijn, onafhankelijk van de rechtsprekende macht, de rechtsorde te handhaven, toe te zien op de naleving der wetten en zich te belasten met de vervolging van strafbare feiten en de tenuitvoerlegging van vonnissen.

Hierin zijn o.i. in beknopte vorm de elementen opgenomen, welke het O. M. naar zijn aard in zich sluit en zooals die uit het historisch overzicht naar voren treden.

Volledigheidshalve moet nu over enkele verplichtingen van het O. M. nog eenigszins nader worden gehandeld.

Handhaving der wetten. Deze algemeene uitdrukking duidt de verplichting van het O. M. aan, om in strafzaken van den rechter de bevelen en uitspraken te verkrijgen, welke noodig zijn tot beteugeling van inbreuken op de maatschappelijke orde en tot herstelling van de daarin veroorzaakte stoornis; om in burgerlijke zaken mede te werken tot juiste uitlegging en toepassing der wet. Het O. M. is dan ook ten allen tijde ter terechtzitting tegenwoordig, niet om zelf vonnis te wijzen, maar om toe te zien, dat de bepalingen der wet, vooral die betreffende de openbare orde, worden nagekomen. De rechter daarentegen is

1) t. a. p. pag. 15.

geheel vrij, de meening van het O. M. te volgen, dat slechts optreedt als eischende partij in strafzaken en enkele burgerlijke zaken (b.v. het stellen van civiele partij) en in civilibus als raadgever van den rechter.

Vervolging van strafbare feiten. Ook hiermede is het O. M. belast uithoofde van zijn plicht tot handhaving der openbare orde. Als zoodanig vertegenwoordigt het de maatschappij en waakt evenals een privaat persoon in eigen zaken voor herstel van de schending der rechten van de maatschappij. Doch dan dienen de ambtenaren van het O. M. ook in dezen met de meeste nauwgezetheid te werk te gaan, alvorens iemand in rechten te betrekken; de onbeperktheid van het recht van vervolging moet hun een prikkel zijn, daarvan niet dan op deugdelijke gronden gebruik te maken. Zij moeten zijn vijanden van het strafbaar feit, maar niet van den verdachte.

Nakoming der bevelen des Konings. Deze bepaling, vervat in art. 5 R. O. ¹⁾, vond veel tegenkanting bij de behandeling in de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Men meende, dat zij aanleiding zou kunnen geven tot vele misbruiken en de onafhankelijkheid zou wegnemen van de leden van het O. M., welke ambtenaren der justitie zijn en niet agenten der oppermacht en tevens, dat zij hen in de goede waarneming hunner plichten zou kunnen belemmeren, vooral wanneer zij conclusies moesten nemen in civilibus. Dan staan zij n.l. met den rechter gelijk en zijn alleen aan hun geweten verantwoording schuldig.

1) c. f. art. 53 R. I.

Deze bedenkingen zijn echter zeer wel te ontzenuwen. Men verloor hierbij toch uit het oog, dat moeilijk denkbaar en allerminst gewenscht is een O. M., dat aan zich zelf wordt overgelaten en niet verplicht is, de instructies te volgen, welke aan zijn ambtenaren „door de daartoe bevoegde macht” worden gegeven. Juist door in het artikel op te nemen de woorden „de daartoe bevoegde macht”, wordt voorkomen, dat de ambtenaren tegelijkertijd van verschillende zijden tegenstrijdige bevelen zouden ontvangen en dan verstaat men onder die „bevoegde macht” — o. i. op grond van de historische ontwikkeling van dit instituut geheel terecht ¹⁾ — den Minister van Justitie en de verdere leden van het O. M. ten opzichte van de lager geplaatste ambtenaren. De ambtenaren van het O. M. zijn ambtenaren van den Koning; zulks blijkt voldoende uit hun oorsprong, aard en roeping. ²⁾ Het is dan ook overdreven, te zeggen, dat met de erkenning van deze afhankelijkheid van de Regeering de zelfstandigheid van het O. M. zou zijn prijs gegeven. Niets belet den ambtenaar, mede te deelen, dat het nemen van requisitoiren en conclusies in den hem voorgeschreven zin op last van hooger hand geschiedde en dat hijzelf een andere meening is toegedaan.

Hierbij rijst nu de vraag, hoe hij handelen moet, wanneer hem bevelen worden gegeven, die hij in tegenspraak acht met de wet, of tegen welke opvolging hij gewetensbezwaren heeft, of welke in tegenspraak zijn met bevelen, hem door den rechter gegeven, in de

1) Zie boven pag. 8 vlg.

2) Zie boven pag. 9.

gevallen, bij de wet bepaald. ¹⁾ Het antwoord hierop is niet moeilijk te geven. Hierin staat de ambtenaar van het O. M. immers gelijk met iederen anderen ambtenaar, die van hooger hand een bevel ontvangt, dat in strijd is met de openbare orde of de goede zeden, in welk geval zelfs de meest volkomen onafhankelijkheid niet zou baten. Maar bovendien is de ambtenaar, die een dergelijk of een tegenstrijdig bevel ontvangt, toch steeds gerechtigd, zijn bezwaren tegen de opvolging daarvan aan hooger autoriteiten kenbaar te maken en dienaangaande van die autoriteiten een beslissing in te roepen.

Geheel anders staat het met het geval, waarin een bevel wordt gegeven, in strijd met de wet. Dan is de ambtenaar volstrekt niet verplicht, dit na te komen; hij immers is juist de persoon, die geroepen is, zorg te dragen voor de naleving der wetten. Mocht hierbij de opmerking gemaakt worden, dat bij deze opvatting de bepaling van art. 5 R. O. een doode letter is, wijl aldus het O. M. de bevelen naar eigen inzicht al dan niet zal opvolgen en juist in het gevolg geven aan die bevelen nakoming der wet gelegen is, dan is deze opmerking onjuist. Er is hier n.l. geen sprake van het opvolgen van een bevel, dat hij, de ambtenaar van het O. M., in strijd acht met zijn persoonlijke opvatting der wet of met de uitlegging, die hij meent te moeten geven aan een voor verschillende beschouwingen vatbare bepaling, maar van een bevel, dat in strijd is met een duidelijke en uitdrukkelijke bepaling der wet.

1) Art. 33 Sv.; artt. 73, 109 R. O.

Als voorbeeld diene het volgende: de ambtenaar van het O. M. mag geen bevel van voorloopige aanhouding uitvaardigen, dan wanneer de wet hem daartoe het recht geeft, ook al mocht hij daartoe een bevel ontvangen; maar hij is daartoe verplicht, ook al mocht de uitvaardiging met zijn persoonlijke meening omtrent de wenschelijkheid of noodzakelijkheid daarvan in strijd zijn.

Handelden wij hierboven over de taak van het O. M., nu zullen wij ons nog hebben bezig te houden met het beschouwen van enkele eigenschappen, die het wezen van het O. M. kenmerken.

De voornaamste hiervan is wel de afzetbaarheid. In het systeem van ons hedendaagsch recht is deze onmisbaar, wijl anders de mogelijkheid werd opengelaten, de bevelen van de Regeering ongestraft in den wind te slaan. Hierbij kan de vraag worden gesteld, of het O. M. ook van de rechterlijke colleges afhankelijk zou moeten zijn. Op historische gronden moet deze vraag ontkennend worden beantwoord. De instelling van het O. M. is, zooals wij boven in Hoofdstuk I zagen, van Franschen oorsprong en in het Fransche recht was van een censuur der rechterlijke colleges over het O. M. in 't geheel geen sprake. Van de vroegste tijden af nam het een volkomen onafhankelijke positie in ten opzichte van de rechterlijke macht. Bovendien is zulk een censuur om verschillende redenen te verwerpen. De leden van het O. M. zijn reeds aan voldoende toezicht onderworpen, want zij kunnen hun plicht niet verzuimen zonder vermaning of bestraffing van hoogere ambtenaren of van den Minister van Justitie; en mochten deze niet baten, dan kunnen zij wegens

achteloosheid of wangedrag door den Koning worden ontslagen uit hun ambt. Is dus deze afzetbaarheid een voldoende waarborg voor ijver en goed gedrag aan de zijde van het O. M., het toezicht door de rechters is verder nog af te keuren, wijl de ambtenaren van het O. M. bij hun plicht, de wetten te handhaven, vaak staan tegenover den rechter.¹⁾ En dan is het toch minder passend, dat hun daden aan het oordeel van den rechter zouden worden onderworpen. De sterkte van hun positie zou daaronder ten zeerste kunnen lijden. En mocht men hiertegen aan voeren, dat zij in geval van misdrijf toch ook voor den rechter terecht staan, dan staat daartegenover, dat de leden van het O. M. als overtreders der wet gelijk staan met iederen burger, ja zelfs met den rechter zelf, wanneer hij de wet overtreedt, zoodat deze gevolgtrekking als onjuist dient te worden aangemerkt.

Een andere belangrijke eigenschap van het O. M. is de een- en ondeelbaarheid. Dit beginsel is niet uitdrukkelijk in de wet gehuldigd, maar vloeit voort uit den aard en de inrichting van het geheele instituut. Bij de beschouwing van dit beginsel moet men dan ook niet te letterlijk te werk gaan; dan toch is het eerste element zinledig en het tweede te ruim. Maar men dient door te dringen tot de gedachte, die wederom aan het geheele instituut ten grondslag ligt, n.l. dat het O. M. voor welk rechterlijk college of door wie ook uitgeoefend, altijd vertegenwoordigt eenzelfde en enkele partij: vroeger den Koning, nu de gemeen-

1) B.v. bij meeningsverschil of oordeel, dat de rechter in strijd handelt met de wet.

schap; een en ondeelbaar dus als de gemeenschap, als het volk, voor welks rechten het waakt.

Het gevolg van dit beginsel is, dat de verschillende leden van het O. M. één lichaam vormen, waarvan zij elk in hun verschillende ambtsbetrekkingen een gedeelte uitmaken in dier voege, dat zij hun individueele gevoelens kunnen voorstaan en de verschillende Parketten van elkaar onderscheiden en gescheiden zijn.

Dit beginsel, evenals dat der afzetbaarheid, uit het Fransche recht tot ons gekomen, vindt zijn oorsprong hierin, dat de ambtenaren van het O. M. steeds meer en meer toonden, een ondeelbaar lichaam te zijn, vooral ook wjl zij trachtten, samen te werken tot bereiking van één doel door ijverige en bereidwillige mededeeling van alles, wat dat doel nader zou kunnen brengen. ¹⁾

Die eenheid kan en mag echter geen oorzaak zijn, dat de verschillende ambtenaren hun persoonlijke gevoelens moeten verzaken, of de eenmaal door hen uitgebrachte meening moeten volgen, of op hun vroegere meening niet zouden mogen terugkomen. Een waarborg voor de eenheid is meer gelegen in de bepaling, hierboven reeds besproken ²⁾, dat de ambtenaren verplicht zijn, de bevelen na te komen, hun vanwege den Koning door de daartoe bevoegde macht gegeven.

1) Die eenheid komt o. m. hierin uit, dat hetzelfde lid van het Parket niet voortdurend bij de behandeling van de zaak aanwezig behoeft te zijn, maar zich door een ander lid kan doen vervangen, zelfs midden onder de debatten, zoolang maar het O. M. door een lid vertegenwoordigd is. Zoo worden ook alle stukken, van een ambtenaar van het O. M. uitgaande, namens het hoofd van het Parket geteekend, en staan en zitten steeds alle leden van het O. M. gelijktijdig.

2) Zie pag. 15 vlg.

Ten slotte dient hier nog vermeld, dat het den leden van het O. M. uit hoofde van het eigenaardige van hun betrekking en ingevolge bepalingen der wet verboden is, hun ambt met sommige andere betrekkingen te vereenigen ¹⁾. Dit voorschrift spreekt voor zich zelf en wordt trouwens ook ten opzichte van andere categorieën van ambtenaren op meerendeels mutatis mutandis dezelfde gronden aangetroffen ²⁾. Hun veelvuldige en gewichtige ambtsverrichtingen en de betrekking, waarin zij zich bevinden tot nagenoeg alle ambtenaren van den Staat, maken het onmogelijk, hun andere lasten op te leggen, te meer nog waar zij, zoo zulks wel geschiedde, genoodzaakt zouden zijn, zaken te behandelen, waartrent zij in een andere betrekking hun oordeel reeds gevormd hadden.

In art. 8 R. O. zijn dan ook de ambten aangewezen, welke met dat van lid van het O. M. onvereinigbaar zijn. Eenige onzekerheid bestaat er over de beteekenis aldaar van „vaste wedde” en „eigenlijke bezoldigde ambten”, waartusschen de wet een onderscheid meent te moeten maken, doch waarbij een criterium moeielijk is aan te wijzen.

Nu zullen wij nog kortelijk hebben na te gaan, welke de plaats is van het O. M. in het proces, om dan dit hoofdstuk te besluiten met een opsomming van de voor- en nadeelen van deze instelling.

De plaats van het O. M. in het strafproces verdedigt

1) Art. 8 R. O.

2) Artt. 96 en 99, lid 2 G. W.

Artt. 21, 39 en 53 Prov. Wet.

Artt. 23, 62, 63, 89 en 98 Gem. Wet.

zich zelf door haar noodzakelijkheid. Zonder het O. M. toch moest òf de rechter tevens aanklager zijn òf de toepassing van de strafwet afhankelijk zijn van de harts-tochten van het individu, dat was benadeeld of van de belangen, die waren geschaad. Als staatsorgaan, belast met de uitoefening van het recht van strafvervolging, is het O. M. een wezenlijk element der strafrechtspleging. Het dient dan vooral daartoe, om te voorkomen, dat aan den rechter de taak zou worden gesteld, de belangen van den Staat in het strafproces te behartigen, een taak, die de zuiverheid van positie van de rechterlijke macht licht in gevaar zou kunnen brengen. In het algemeen valt ongetwijfeld het staatsbelang samen met de onmiddelijke taak van den rechter: de strafwetten onpartijdig, naar haar waren geest en zin toe te passen; geen verdachte meer of minder recht te doen wedervaren, dan de waarheid en de gerechtigheid in elk geval eischen en toelaten. Maar dan mag natuurlijk nog veel minder eenig ander staatsbelang in strijd komen met dit allervoornaamste belang. Het O. M. heeft dus niet alleen er voor te waken, dat in elk bepaald geval recht worde gedaan, maar het heeft toe te zien op de strafrechtspleging in het algemeen. Voor ons is echter hier van het meeste belang de plaats, welke het O. M. in elk strafproces op zich zelf inneemt.

Vóór alles komt aan het O. M. toe het initiatief der strafvervolging. Dit recht oefent het voor en namens den Staat uit. Hierbij dient te worden gewezen op een verschil van opvatting in onderscheiden landen. Sommigen huldigen het legaliteitsprincipe, in zekeren zin dus een beperking van de vrijheid van

optreden van het O. M., anderen, zoo ook hier te lande, het opportuniteitsprincipe, waarbij een groote mate vrijheid aan het O. M. is gelaten. ¹⁾

Is het proces eenmaal begonnen, dan moet de positie van het O. M. van twee zijden worden belicht: aan den eenen kant moet het tegenover het eenzijdig partijbelang van den verdachte daardoor het evenwicht bewaren, dat het zelf, uitgerust met alle partijrechten, die den Staat ingevolge het recht van strafvervolging ten dienste staan, het proces volgt, maar aan den anderen kant heeft de door het O. M. vertegenwoordigde partij niet, zooals de verdachte, een onvoorwaardelijk belang bij een bepaalden afloop van het proces; dat staatsbelang kan zelfs onder bepaalde omstandigheden met dat van den verdachte samenvallen. ²⁾

Resumeerende zouden wij dus kunnen zeggen, dat staatsrechtelijk het O. M. een macht is, naast den rechter geplaatst, terwijl het procesrechtelijk een partij is, die tegenover een eenigermate gelijkgerechtigde partij staat, en die gelijk deze zich moet onderwerpen aan de leiding van het proces en de beslissing der zaak in laatster instantie door den boven beiden staanden rechtsprekenden magistraat.

Ons rest ten slotte nog, enkele voor- en nadeelen te vermelden, welke aan dit instituut inhaerent zijn.

De voordeelen springen van zelf in het oog. Als uitvloeisel van het beginsel, dat het recht tot straffen in de eerste plaats aan de gemeenschap toekomt en de gemeenschap dit recht heeft overgedragen aan een

1) In dit verband zij nog gewezen op art. 33 Sv., dat zeer zeker als een beperking van de macht van het O. M. kan worden beschouwd.

2) B.v. vrijspraak bij niet gebleken schuld.

magistratuur, ten aanzien waarvan de noodige waarborgen voor onpartijdigheid en rechtvaardigheid zijn geschapen, verzekert het O. M. bij uitstek een voortdurende waakzaamheid, wat betreft de belangen der gemeenschap, een juiste en regelmatige uitoefening van de rechtspraak, terwijl het uit den aard der zaak allerlei nadeelen opheft, verbonden aan het systeem, waarbij de vervolging gelegd is in handen der benadeelde partij.

Maar zooals uit alle goede dingen licht verkeerde kunnen ontstaan, zoo brengt ook het O. M. zijn nadeelen met zich mede. Het voornaamste bezwaar is wel, dat door de instelling van het O. M. de gelijkgerechtigdheid voor den rechter van „beklaagde” en „aanklager”, die de ziel was van het accusatoir systeem, is weggevallen. Daardoor verschijnen nu voor den rechter aan den eenen kant de „beklaagde” en aan den anderen kant een magistraat, die uit hoofde van zijn ambt een waardigheid heeft, aan die van den rechter evenarend en aan wien uit dienzelfden hoofde de „beklaagde”, zijn verdedigers en het publiek eerbied verschuldigd zijn. Dat het proces aldus een inquisitoir karakter kreeg, is aan verschillende oorzaken toe te schrijven. In 't algemeen nam de overheidsbemoeiing toe, terwijl ook het Canonieke recht zijn invloed deed gelden en de overheid door het boetegeld belang kreeg bij de strafvervolging. Het is nu juist, zooals wij hieronder in Hoofdstuk III zullen zien, de verdienste van het nieuwe ontwerp voor het Wetboek van Strafvordering, dat het getracht heeft, het accusatoir karakter weer te herstellen, voorzoover zulks niet met het algemeen belang in strijd is.

HOOFDSTUK III.

Vershil tusschen oude en nieuwe regeling.

Zooals reeds in de Inleiding werd aangegeven, zal onze voornaamste taak zijn, duidelijk uiteen te zetten, welke verschilpunten bestaan tusschen de regeling, zooals die is vastgesteld door de geldende wet en die welke wordt voorgesteld in het nieuwe Ontwerp. Om de stof wat meer overzichtelijk te maken en tegelijkertijd zoo-veel mogelijk de chronologische lijn in het strafproces te volgen, zal het dienstig zijn, eerst een beknopt overzicht te geven van de algemeene hoofdbeginselen, waarop het nieuwe ontwerp ten aanzien van deze materie steunt, om daarna te zien, welke bevoegdheden het O. M. en den R. C. iure constituto en iure constituendo respectievelijk in het vooronderzoek en bij de behandeling ter terechtzitting toekomen en welke verplichtingen op hen rusten.

AFDEELING I.

Algemeene hoofdbeginselen.

De drie voornaamste beginselen, die ten opzichte van de taak en den werkring van het O. M. aan het geldend wetboek ten grondslag liggen, zijn in het Ontwerp behouden. Voor alles staat vast, dat van het

O. M. het initiatief voor een strafvervolging moet uitgaan. Een autoriteit, van de rechterlijke macht onafhankelijk, moet met de vervolging belast wezen.

Het tweede beginsel, dat hiermee in nauw verband staat, het opportuniteits-principe, is eveneens gehandhaafd, hoewel eenigszins gewijzigd in zooverre, dat hierbij aan belanghebbenden — doch dan onder toezicht der rechterlijke autoriteiten — meerder invloed is toegekend op de maatregelen tot het herstellen van een verzuim in de vervolging van een strafbaar feit ¹⁾.

Ook het beginsel der onmiddellijkheid is in het Ontwerp behouden, vooral ook in verband met het feit, dat aan het O. M. het recht wordt toegekend, in hooger beroep te gaan. ²⁾

Na dus deze beginselen vooropgesteld te hebben, houdt het Ontwerp consequent vast aan de opvatting, die het voor een juiste en billijke strafprocedure onmisbaar acht, n.l. dat eenerzijds aan de vervolging alle rechten en bevoegdheden moeten worden verleend, die zij voor haar taak behoeft en anderzijds aan den verdachte en de verdediging alle rechten en bevoegdheden moeten worden toegekend, die niet in strijd zijn met het doel van het strafproces.

Het juiste en rechtvaardige van deze opvatting ligt voor de hand. Men moet toch uitgaan van het standpunt, dat vertrouwd kan worden op het beleid van de personen, met de vervolging belast. Immers zijn hiervoor voldoende waarborgen gesteld in G. W. en R. O. Maar dan moet tevens aan den verdachte en zijn raadsman

1) c. f. art. 14 O. Sv. in verband met art. 33 Sv.

2) c. f. art. 384 O. Sv.

de gelegenheid worden geboden, zijn belangen vrij te behartigen, zoolang zulks althans niet in strijd is met het belang van het onderzoek, dat vóór alles een publiek belang is. Want hoezeer het ook aanbeveling verdient, het inquisitoir karakter van het vooronderzoek te maken tot een accusatoir en zodoende den verdachte meer en meer als proces-partij een plaats in het geding in te ruimen, toch mag nooit uit het oog worden verloren, dat algeheele vergelijking van het strafproces met de burgerlijke procedure in dezen allermint in het belang der gemeenschap zou zijn, waarop toch het strafproces in de eerste en voornaamste plaats gericht moet wezen. De voordeelen dezer regeling zullen vele zijn. „Alleen „op die wijze kan een krachtige repressie worden ver- „kregen en toch worden verzekerd, dat zij niet meer „dan noodig individueele rechten aantast of in gevaar „brengt. Soms zal men de rechten van de vervolgende „partij moeten beperken, omdat de gevaren voor mogelijk „misbruik te groot lijken tegenover de in aanmerking „komende belangen; een andermaal zullen rechten van „den verdachte aan beperkende voorschriften moeten „worden gebonden, omdat vrije uitoefening het belang „van het onderzoek te zeer zou kunnen benadeelen. „Het blijft bij dit alles een wikken en wegen, een geven „en nemen.” 1)

Deze oplossing nu van de verzoening van tegen-
strijdige belangen neemt een zoo groote plaats in bij
de samenstelling van het Ontwerp, dat het tot goed
begrip dezer materie raadzaam zal zijn, daaromheen

1) M. v. T. o./h. O. Sv. pag. 10.

de behandeling der stof te groepeeren en dus bij de beschouwing van het vooronderzoek steeds na te gaan de verschillende rechten en bevoegdheden, die aan O. M. en verdachte worden toegekend.

AFDEELING II.

Het gerechtelijk vooronderzoek.

In de vorige afdeeling werd reeds gezegd, dat het vooronderzoek in het nieuwe Ontwerp een ander karakter gekregen heeft. Wel is ook ons tegenwoordig strafproces in zooverre accusatoir, als de rechter, voordat hij tot onderzoek overgaat, een vordering afwacht van een autoriteit — in den regel het O. M. —, die van de rechtsprekende macht onafhankelijk is; ja zelfs, als hij de vervolging gelast, deze zelf in handen van het O. M. blijft, doch zuiver accusatoir kan een strafproces alleen dan zijn, wanneer daarin de overheid, met de vervolging belast en de verdachte als zelfstandige, in hoofdzaak gelijkgerechtigde procespartijen worden erkend. Zulks is nu geenszins het geval bij ons geldend procesrecht; daar is dus het vooronderzoek inquisitoir. Zooals wij echter reeds zagen, is in het nieuwe Ontwerp wel degelijk rekening gehouden met een veranderde en meer gewenschte positie van den verdachte, zoodat onder de nieuwe wet het vooronderzoek — en in zekeren zin ook het eindonderzoek — een accusatoir karakter zal dragen. Een en ander zal natuurlijk slechts mogen gelden onder het reeds meer genoemde voorbehoud van niet-strijdigheid met het openbaar belang.

Hieronder hopen wij nu nader uiteen te zetten, door welke voorschriften het Ontwerp dit karakter wil gehandhaafd zien.

§ 1. HET GERECHTELIJK VOORONDERZOEK
IN HET ALGEMEEN.

Hierbij valt terstond een groot en belangrijk verschil met de geldende wet in het oog. Het onderscheid tusschen voorloopige informatiën en gerechtelijke instructie heeft men laten vervallen. Hiermede wordt een groote vereenvoudiging der procedure bereikt, waarin voortaan slechts één gerechtelijk vooronderzoek, ingesteld door den R. C. op eenvoudig requisitoir van het O. M., bekend zal zijn.

Voor de hier ter plaatse te behandelen stof is deze wijziging een alles beheerschende factor, die weer in nauw verband staat met de opvatting, dat het strafproces meer een accusatoir dan een inquisitoir karakter moet dragen. Aan dit laatste toch had de wetgever van 1838 gedacht bij zijn onderscheiding tusschen voorloopige informatiën en gerechtelijke instructie, zonder zich echter rekenschap te geven van de strekking der verschillende onderdeelen van dat proces.¹⁾ Hoe men ook moge denken over den historischen grondslag van de in afwijking van den Code d'Instruction aangenomen

¹⁾ c. f. De Bosch Kemper „De strafvordering in hare hoofd-trekken beschouwd”, blz. 94 vlgg. en A. A. de Pinto „Handleiding” II, blz. 32, noot a.

splitsing, toch is de geldende regeling van de beide deelen van het vooronderzoek niet van eenige willekeur vrij te pleiten. ¹⁾

Ook al zou men trachten, door een nauwkeuriger wijze van wetgeving in dit alles verbetering te brengen, dan nog zou het bezwaar blijven bestaan, dat er een kunstmatig en niet voldoende te rechtvaardigen verschil zou blijven bestaan tusschen twee deelen van het gerechtelijk onderzoek, die in wezen niet van elkander verschillen.

Zeker geeft thans de rechterlijke beslissing van rechtsingang aan den verdachte den waarborg, dat reeds in een vrij vroeg stadium van het proces met eenige nauwkeurigheid bepaald wordt, waarvoor hij wordt vervolgd. Men zou dus de wijziging, in 1886 aangebracht, waarbij voor het voortduren der preventieve hechtenis een beschikking van rechtsingang werd geëischt en aldus werd voorkomen, dat de verdachte gedurende lange voorloopige informatiën niet nauwkeurig behoefde te weten, waarvoor hij werd vervolgd, kunnen overwegen, de voorloopige informatiën af te schaffen en bij handhaving van het gerechtelijk vooronderzoek tot opening daarvan een rechterlijke beslissing te vorderen.

Langs dezen weg is de oplossing echter niet gezocht. Men ging van de meening uit, dat de vraag, of een gerechtelijk onderzoek noodig is, moet worden beslist door het O. M. en dat de rechter de gelegenheid daartoe niet moet kunnen afsnijden op misschien voorbarige feitelijke of juridische gronden. Alleen in het

1) Bekend is hierbij de vraag, of de artt. 110 vlgg. Sv. ook tijdens de voorloopige informatiën mogen worden toegepast.

geval, dat de R. C. geenerlei grond voor het onderzoek aanwezig acht, moet hij dat kunnen weigeren, maar ook dan nog moet er beroep op de rechtbank openstaan. ¹⁾

Dus moest de waarborg, dien de verdachte nu in de verleening van rechtsingang bezit, hem op andere wijze gegeven worden en zulks geschiedt dan ook in het Ontwerp logisch en systematisch.

In de eerste plaats bepaalt art. 78 O. Sv., dat het bevel tot preventieve hechtenis zoo nauwkeurig mogelijk het strafbaar feit moet vermelden. ²⁾

In de tweede plaats eischt art. 209 O. Sv., dat telkens ter gelegenheid van het eerste verhoor, nadat een vordering van den O. v. J. is ingekomen, aan den verdachte een afschrift van die vordering worde ter hand gesteld, ja zelfs kan die vordering krachtens bevel van den R. C. aan den verdachte worden beteekend. ³⁾

Op deze wijze is voldoende zorg gedragen, dat de verdachte niet in onwetendheid blijft omtrent de hem ten laste gelegde feiten. Bovendien is in vergelijking met de heerschende wet aan deze regeling nog een belangrijk voordeel voor den verdachte verbonden. Bij het instellen van de voorloopige informatiën blijft nu, nadat deze beëindigd zijn, voor den verdachte vaak gedurende langen tijd onzekerheid bestaan, of hij al dan niet zal worden vervolgd. Zoolang de verjaringstermijn loopt, blijft vervolging mogelijk. Volgens de nieuwe regeling zal, zoo een gerechtelijk vooronderzoek plaats vindt,

1) c. f. artt. 187 j^o 421 O. Sv.

2) Iets dergelijks schrijft art. 184 O. Sv. voor omtrent het requisitoir tot instelling van het gerechtelijk vooronderzoek.

3) lid 2.

of verdere vervolging moeten geschieden, of den verdachte mededeeling van niet verdere vervolging moeten worden gedaan ¹⁾. Daarna kan volgens art. 256 O. Sv. slechts bij het bekend worden van nieuwe bezwaren een vervolging ter zake van hetzelfde feit plaats vinden.

Deze eenigszins uitvoerige uiteenzetting was noodig, omdat deze verandering verstrekkende gevolgen voor den gang der procedure heeft. Wij kunnen nu dus den loop van het proces op den voet volgen en daarbij telkens de voornaamste verschilpunten aanwijzen en zoo noodig toelichten.

§ 2. HET OPSPORINGSONDERZOEK.

Het opsporingsonderzoek van den O. v. J. is in het Ontwerp in hoofdzaak op dezelfde wijze geregeld als in het huidige wetboek; slechts leidde een meer systematische zin dan die, welke den wetgever van 1838 kenmerkte, tot verplaatsing van verschillende artikelen uit den opsporingstitel naar andere gedeelten van het Ontwerp, terwijl ook de splitsing in afdeelingen een andere is. Zoo zijn er enkele practische wijzigingen aangebracht in de opsomming der hulp-Officieren van Justitie.

a. Hierbij werden de Directeuren van Politie weggelaten, een maatregel, die geen verwondering zal baren, gehoord de vele klachten, die tegen de besteding zijn geuit.

b. De Kantonrechter werd als hulpofficier gehandhaafd, ondanks vele en niet alle te ontzenuwen

1) c. f. artt. 241, lid 1 jo 246 O. Sv.

bezwaren, hiertegen gerezen. De practische voordeelen echter wegen zoo zwaar, dat handhaving zeker gewettigd is. 1) „Voor al ten platten lande is de bemoeienis „van deze ontwikkelde ambtenaren, bekend als zij „bovendien zijn met de plaatselijke omstandigheden, van „onloochenbaar nut. Eindelijk dient er op te worden „gelet, dat door de beperking van hunne taak tot de „zaken, welke niet aan de kennisneming van het Kantongerecht zijn onderworpen, tegen de vermenging van „den rechtsprekenden en opsporenden ambtenaar wordt „gewaakt”. 2)

c. Een geheel nieuw onderwerp is geregeld in art. 147 O. Sv., waardoor aan den ambtenaar van het O. M. bij het Kantongerecht de bevoegdheid wordt verleend, om, wanneer de zaak aanvankelijk niet tot klaarheid kan worden gebracht, en zolang het onderzoek ter terechtzitting nog niet is aangevangen, de stukken, vergezeld van een toelichting, in handen te stellen van den O. v. J., met verzoek, dat deze het instellen van een gerechtelijk vooronderzoek zal vorderen. Een soort gerechtelijk vooronderzoek in Kantonale zaken dus. De behoefte hieraan werd sterk gevoeld, doordat iedere bepaling, welke een doeltreffende instructie voor Kantonale zaken mogelijk maakt, in ons wetboek ontbreekt. Meermalen komen toch ook voor den Kantonrechter moeilijke en ingewikkelde zaken, waarbij een nader gerechtelijk onderzoek met alle voordeelen van dien niet gemist kan worden.

1) c. f. de nota van den heer Oldenhuis Gratama (zie Mr. E. A. Smidt „Wetboek van Strafvordering” I, p. 46).

2) M. v. T. ad art. 144, 2° O. Sv.

Hoewel uit een oogpunt van goede systematiek de plaatsing van dit artikel onder het opsporingsonderzoek aan bedenking onderhevig moge zijn, toch is zulks wel op goede gronden te verdedigen. Dit onderzoek toch, waarbij het initiatief van den ambtenaar van het O. M. beslissend is, sluit zich in tijdsorde nauw aan bij het nasporningsrecht van dien ambtenaar, terwijl bovendien in dit enkele artikel de geheele regeling is vervat. Al is dus, gelijk werd gezegd, het initiatief tot het instellen van dit onderzoek aan den ambtenaar van het O. M. voorbehouden, de leiding daarvan is niet in zijn handen gelegd. Hierdoor wordt de zuiverheid van de positie van den ambtenaar van het O. M. bewaard en worden tevens de gaafheid der hierarchische verhoudingen en de degelijkheid en waarde van het onderzoek bevorderd.

d. De overheerschende positie van den Officier van Justitie in het opsporingsonderzoek, welke in het bestaande wetboek is vastgelegd, wordt ook in het Ontwerp ten volle gehandhaafd, in zooverre ook hier het optreden der andere opsporingsambtenaren een subsidiair karakter draagt en onder verantwoordelijkheid en leiding van den O. v. J. plaats heeft. Tengevolge van het eenigszins veranderde systeem, door het Ontwerp gevolgd, zijn enkele bepalingen uit de oude wet vervallen, die daar konden worden aangevoerd als belangrijke versterkingen van de positie van den O. v. J. ¹⁾ Hiertegenover staan echter in het Ontwerp de artikelen 151, 158 en vooral 161. Voldoende blijkt uit de vergelijking van deze artikelen, dat allerminst een principieele

1) Zoo b.v. artt. 35 en 36, lid 1 Sv.

verandering ten deze is ingetreden. In de ontworpen bepalingen worden de opsporings-ambtenaren uitdrukkelijk gewezen op de alles beheerschende functies van den O. v. J. Het zou echter onverstandig zijn, het opsporingsonderzoek geheel in diens handen te leggen. Eischen ten aanzien van de uitbreiding van het O. M. zouden moeten worden gesteld, die niet te verwezenlijken zouden zijn. ¹⁾ Zulke bevoegdheden, als noodig waren, om belangrijk bewijsmateriaal niet te doen verloren gaan, zijn dus aan de andere opsporings-ambtenaren toegekend, terwijl den O. v. J. de opperste leiding voldoende gewaarborgd blijft.

De vraag is wel geopperd, of het niet wenschelijk zou zijn, den O. v. J. bij het vooronderzoek meer bevoegdheden te verleenen. ²⁾ Hierbij werd dan vooral gedoeld op de bevoegdheid, verdachte en getuigen tot verschijning te kunnen dwingen. O. i. moet die vraag ontkennend worden beantwoord en wel op de volgende gronden.

In de eerste plaats heeft zich in de practijk de behoefte aan dwang tegenover verdachten en getuigen, die moesten verschijnen, nooit sterk geopenbaard. In den regel verschijnen zij wel en mochten zij zulks niet doen, dan staat den Officier nog steeds het middel ten dienste, het instellen van een gerechtelijk vooronderzoek uit te lokken.

Maar vooral in verband met de positie van den R. C., zooals die bij het Ontwerp is geregeld, zou het geen aanbeveling verdienen, zoodoende conflicten met den

1) Men denke slechts aan de onuitvoerbaarheid van dezen eisch op het platte land.

2) Zie hieromtrent nader hieronder § 3.

R. C. en een gedeeltelijk overbrengen van dienstbevoegdheden naar de vervolgingsautoriteiten in het leven te roepen; te meer nu er op grond van de ontworpen regeling voldoende waarborg voor een objectief onderzoek door den R. C. wordt geboden. Vandaar dat o. i. kan volstaan worden met de bevoegdheden, erkend in de artt. 153 en 154 O. S.v.

§ 3. HET GERECHTELIJK VOORONDERZOEK IN HET BIJZONDER.

Wat het opsporingsonderzoek aangaat, zagen wij, dat het Ontwerp, behoudens enkele kleinere wijzigingen, geen belangrijke afwijkingen van de geldende wet bevat. ¹⁾

Geheel anders was zulks wat betreft de regeling van het vooronderzoek. Uitvoerig konden wij reeds stilstaan bij verreweg het belangrijkste verschil: het doen wegvallen van het onderscheid tusschen de voorloopige informatiën en de gerechtelijke instructie. ²⁾ Doch er is meer.

Een belangrijke vraag bij de behandeling van deze kwestie — een vraag, waaraan ook een groot deel der Duitsche litteratuur over de herziening van het strafproces is gewijd ³⁾ — is deze, of niet het vooronderzoek geheel in handen van het O. M.

1) Zie boven § 2.

2) Zie boven § 1.

3) Men zie o. a. de verschillende rapporten, opgenomen in het 10^e en 11^e deel van de „Mitteilungen“ van de Internat. Strafrechtsver. Voorts bij Aschrott: „Reform des Strafprozesses“, een artikel van Dr. Goebel, pag. 368, en de beraadslagingen op de vergaderingen der Deutsche Landesgruppe, „Mitteilungen“ dl. 14 en 16, vooral pag. 234 vlgg.

diende te worden gelegd¹⁾, terwijl de rechterlijke tusschenkomst hierbij slechts in zooverre werd behouden, als een beslissing door den rechter werd vereischt.

Deze kwestie dienen wij hier nader te bezien, en daarbij de voor- en nadeelen te overwegen.

Principieel zijn er belangrijke argumenten, die voor de invoering van dezen maatregel pleiten. Zoo blijft iedere rechterlijke autoriteit binnen de grenzen van haar functie; het met de vervolging belaste O. M. verzamelt het daarvoor benoodigde bewijsmateriaal, terwijl de Rechter op vordering van het O. M. of op verzoek van den verdachte beslist over de te nemen maatregelen en over geschillen tusschen O. M. en verdachte. Zoo wordt aan den Rechter een taak onttrokken, die eigenlijk niet de zijne is en hem in een moeilijke positie tegenover het O. M. zou kunnen plaatsen, een taak, die hem tegenover den verdachte in een verkeerde verhouding stelt. Vooral blijft zoo het geheele vooronderzoek in één hand, wat aan de eenheid en snelheid daarvan ten goede komt, en zal ten slotte het O. M., dat eventueel ter terechtzitting met de vervolging belast is, verdachte en getuigen beter leeren kennen, en zodoende zijn taak ter terechtzitting beter kunnen vervullen.

Ondanks al deze zeker niet te onderschatten voordeelen is in het Ontwerp het gerechtelijk vooronderzoek behouden en het Rechtercommissariaat gehandhaafd. En zulks o. i. terecht.

Immers is de opdracht van de onderzoekende werkzaamheden aan een Rechter hier te lande zoo zeer

1) Zie boven § 2 sub *d*, pag. 35/36.

ingeburgerd en wordt daarin zoo zeer voor den verdachte een waarborg gezien voor grootere objectiviteit en onpartijdigheid dan van het O. M. verwacht kan worden, dan dat het raadzaam zou zijn, zoo radicaal met een ingeleefd instituut te breken. En al mag natuurlijk niet worden getwijfeld aan de bereidwilligheid van het O. M., te letten op alles, wat voor mogelijke onschuld van den verdachte en in 't algemeen te zijnen behoeve kan pleiten, toch staat de R. C. vrijer tegenover de vervolging en kan hij — juist omdat hij Rechter is — een meer objectief standpunt innemen dan het O. M., dat de vervolging ter hand neemt en voortzet en natuurlijk op dat oogenblik van de waarschijnlijke schuld van den verdachte overtuigd is, door welke overtuiging dan ook de richting en de wijze van zijn onderzoek bepaald zullen worden.

Maar nog meerdere overwegingen versterken bovenstaand betoog. Wanneer men het geheele vooronderzoek in handen van het O. M. zou leggen, zou daar tegenover aan den verdachte sterker waarborgen moeten worden gegeven tegen onpartijdigheid aan de zijde van het O. M. en hem voldoende rechten moeten worden toegekend, om naast het officieel onderzoek zelf een onderzoek zijnerzijds te kunnen instellen. Dat dit groote moeilijkheden en bezwaren met zich zou brengen en vaak in strijd zou zijn met het doel van het onderzoek, behoeft geen nader betoog. Een tweede gevaar hierbij zou zijn, dat moeilijk zou kunnen worden voorkomen, dat het onderzoek niet zou blijven bij den O. v. J., maar zou geraken in handen van hulp-officieren en dus veelal van de politie.

Zoo zou dus in plaats van den vervolgenden ambtenaar

van het O. M. meer rechtstreeks in het onderzoek te betrekken, een groot gedeelte daarvan aan de politie worden overgedragen, wat allerminst een verbetering genoemd zou kunnen worden en evenmin zou beantwoorden aan de voorzittende bedoeling. Want met allen eerbied voor de praestaties der politie kan het toch niet worden ontkend, dat vooral bij de lagere politie-ambtenaren minder waarborgen voor objectiviteit en juistheid van inzicht geboden worden, dan zulks bij het O. M. het geval zal zijn.

Ten slotte zijn er verschillende processueele maatregelen, waarbij tusschenkomst van den rechter noodig is ¹⁾, zoodat de Rechter toch steeds op de hoogte gebracht moet worden van den stand van het onderzoek en dus de verwachte centralisatie van het geheele vooronderzoek in de praktijk reeds daarom niet wel mogelijk zou zijn.

Het Ontwerp heeft dus, gelijk wij zagen, het gerechtelijk vooronderzoek behouden met den Rechter als onderzoekenden ambtenaar.

Met opzet is een gerechtelijk vooronderzoek, zooals het Engelsche recht dat kent, niet overgenomen. Eigenlijk is daarbij van een vooronderzoek door den Rechter geen sprake, veeleer van een contradictoire behandeling voor den Rechter, om hem in staat te stellen, een beslissing te nemen over de al of niet verdere vervolging. Het eigenlijke vooronderzoek berust bij de politie, die alleen telkens de resultaten van haar onderzoek voor den Rechter brengt, opdat deze over de te

1) B.v.: bevelen voor preventieve hechtenis, huiszoeking en inbeslagname.

nemen maatregelen (gevangenhouding, vrijlating onder borgtocht etc.) zou kunnen oordeelen.

Deze geheele inrichting is zoo nauw samengeweven met speciaal Engelsche toestanden, met het aldaar consequent volgehouden accusatoir karakter van het Engelsche strafproces, dat aan overneming in een vastelandsch proces als het onze niet mocht worden gedacht. Aan de Engelsche politie kan misschien, indien tenminste practijk aan theorie aldaar beantwoordt, het vooronderzoek veilig worden overgelaten, voor de onze, aan andere opvattingen gewoon, staat zulks allerminst vast en een lange tijd van opvoeding zou noodig zijn, om haar te doordringen van wat in Engeland op grond eener historische ontwikkeling als bepaalde plicht van de politie is aangenomen.

§ 4. PSYCHIATRISCHE OBSERVATIE.

Hierover handelen in het Ontwerp de artt. 199—201, wat betreft het vooronderzoek en art. 310 wat aangaat de behandeling ter terechtzitting. Deze materie is in het huidige wetboek zeer onvoldoende geregeld. Voor een dergelijke waarneming toch is allereerste vereischte, dat de psychopaat gedurende eenigen tijd onafgebroken ter waarneming der deskundigen staat in een daarvoor geschikte omgeving. Een vrijheidsbeperking door verplicht verblijf in een daartoe aangewezen inrichting kon dus niet worden gemist. Doch dit kan niet zonder eenige restrictie wettelijk worden geregeld. Immers dient de wetgever ervan doordrongen te zijn, welk een ernstig en nog lang nawerkend gevolg deze maatregel voor den verdachte kan hebben en er naar te

streven, voldoende waarborgen tegen onrechtmatige vrijheidsberoving te scheppen. Vandáár, dat de maatregel alleen kan worden toegepast op preventief gehechten. Hiertegen zou kunnen worden aangevoerd, dat principiëel voorloopige hechtenis en verzekerde verpleging niet met elkander in verband staan en dat de behoefte aan een middel tot observatie vaak bij niet-gehechten veel sterker gevoeld wordt. Toch moet het gevaar voor de persoonlijke vrijheid zoo ernstig worden beschouwd, dat de toepassing van dit instituut niet onbeperkt mag worden toegelaten. Daarom zal dan ook niet de preventieve hechtenis mogen worden verleend, om daardoor de verzekerde verpleging mogelijk te maken. De preventieve hechtenis moet op zich zelf gemotiveerd zijn. ¹⁾

§ 5. DE POSITIE VAN GETUIGEN EN DESKUNDIGEN.

Bij de kwestie van beëdiging van getuigen reeds tijdens het vooronderzoek is in principe het bestaande gehandhaafd. Het bezwaar, dat de getuige niet op zijn getuigenis zou kunnen terugkomen, zonder zich aan meined schuldig te maken, is hiervoor een der voornaamste beweegredenen. Toch moest den R. C. meer vrijheid worden verleend. De mogelijkheid van beëdiging kan toch in verband met het gevaar voor verlies van kostbaar bewijsmateriaal niet geheel worden gemist. Deze mogelijkheid nu wordt in art. 219 O. Sv.

1) Nadere waarborgen worden dan nog gegeven in artt. 200 en 201: motiveering der beschikking; beroep binnen drie dagen; verzekerde verpleging geldt als voorloopige hechtenis en mag nooit langer duren dan zes weken.

opengelaten. Doch verder blijft het stelsel van onbeëdigde verklaringen in het vooronderzoek onaangetast. Ter terechtzitting is zulks anders: daar wordt slechts de beëdigde getuige gehoord en daar moet dan ook elke uitsluiting van getuigen worden opgeheven.

Een nieuwe regeling van de gijzeling van weigerachtige getuigen behelzen de art. 224—227 O. Sv. De bestaande regeling, vervat in art. 68 Sv., behoeft dringend herziening. Allereerst zijn de woorden „getuigenis der waarheid” vervallen. Hieraan toch kon een argument worden ontleend, om de gijzeling toe te passen op den getuige, die onwaarheid sprak. Hieraan ontkomt nu de nieuwe redactie, die duidelijk voorschrijft, dat „de getuige bij zijn verhoor zonder wettigen grond „(moet weigeren), op de gestelde vragen te antwoorden”. De R. C. beveelt de gijzeling, doch de Rechtbank bevestigt, of deze zal voortduren. De rechtbank kan den getuige te allen tijde ontslaan; de R. C. moet zulks doen, wanneer de getuige aan zijn plicht voldaan heeft, of zijn getuigenis niet meer noodig is; de O. v. J. moet ontslaan, zoodra de sluiting van het gerechtelijk vooronderzoek onherroepelijk is geworden. Den getuige staan hooger beroep en cassatie open tegen de weigering van zijn verzoek om ontslag ¹⁾.

Al spelen dus in zake het uitvaardigen en opheffen der gijzeling R. C. en Rechtbank een overwegende rol, toch oefenen zij hun macht niet buiten invloed van anderen uit. Niet alleen kan de verdachte de onmiddellijke gijzeling

1) Hierbij kunnen zich immers belangrijke vragen voordoen; b.v. of de getuige zich mag verschoonen; of hij al dan niet aan zijn verplichtingen heeft voldaan.

van den getuige door den R. C. gelasten, maar ook de O. v. J. kan tot directe gijzeling door den R. C. requireeren, zijn vordering tot verlenging bij de Rechtbank indienen, op ontslag uit de gijzeling aandringen en na sluiting van het gerechtelijk vooronderzoek dat ontslag verleen. 1)

Deze invloedrijke bevoegdheden zijn alleszins te begrijpen, gelet op de positie van het O. M. als dominus litis, die het voorloopig onderzoek requireert, dat juist plaats vindt, om het O. M. in staat te stellen, met vrucht zijn vervolging door te zetten.

De bepalingen, betrekking hebbend op de deskundigen, zijn evenals die aangaande de getuigen onder één hoofd samengebracht, waardoor het deskundigenonderzoek een veel meer geordend bestaan heeft gekregen dan onder de thans geldende wet. In verband met de uitbreiding der rechten en bevoegdheden van de rechterlijke autoriteiten en den verdachte zijn ook hier desbetreffende bepalingen ingelascht.

§ 6. DE POSITIE VAN DEN VERDACHTE.

Door het wegvallen van den rechtsingang wordt op grond van art. 207 O. Sv. de positie van den verdachte, die onder de bestaande wet slechts bij de instructie tot verschijnen verplicht is, schijnbaar wat verzwaaard. In werkelijkheid echter niet, want krachtens het geldende recht leidde zijn wegblijven tot het vragen van rechtsingang alleen om die reden, zoodat het in de practijk op hetzelfde neerkomt, wanneer ex art. 207 O. Sv. na

1) Dit laatste is steeds imperatief.

niet-verschijnen bij herhaalde dagvaarding een bevel tot medebrenging wordt uitgevaardigd. In aansluiting hiermee heeft de R. C. de bevoegdheid, ingeval van dringende noodzakelijkheid den verdachte, meegebracht ex art. 207 O. Sv., ten hoogste 24 uur in een door hem aan te wijzen plaats in verzekerde bewaring te houden. ¹⁾

Art. 61 Sv. kende den verdachte het recht toe, getuigen aan den R. C. op te geven, doch liet dezen vrij, die al dan niet op te roepen. Alleen was hij verplicht, in ieder geval hun namen in het proces-verbaal te doen vermelden.

In art. 210 O. Sv. is dit recht van den verdachte tot deskundigen uitgebreid, terwijl de R. C. de weigering, getuigen te hooren, aan den verdachte moet mededeelen. Bovendien dient nu in het proces-verbaal een korte aanduiding te worden opgenomen, van wat getuigen en deskundigen zouden kunnen verklaren, echter onder dit voorbehoud, dat die opgave de redelijke grenzen niet overschrijdt.

Het derde lid van genoemd artikel geeft den verdachte nog het recht, binnen drie dagen na afloop van het verhoor tegen de weigering van den R. C., getuigen of deskundigen te dagvaarden, bij de Rechtbank een bezwaarschrift in te dienen. Deze beslist dan zoo spoedig mogelijk.

§ 7. RECHTEN VAN DE VERVOLGING.

Hieronder mogen nu de twee belangrijkste gevallen worden genoemd, op het vooronderzoek betrekking

1) Art. 208 O. Sv.

hebbend, waarbij het duidelijk uitkomt, dat de rechten van het O. M. in het Ontwerp zijn uitgebreid, vergeleken bij het heerschende wetboek.

1. Preventieve hechtenis. Was vroeger voor gevangenhouding een verzoek tot verleenen van rechtsingang vereischt, nadat het bevel van voorloopige aanhouding ex art. 45 Sv. hoogstens met 1×6 dagen door de Rechtbank in raadkamer was verlengd ¹⁾, thans stelt art. 58 O. Sv. het O. M. in de mogelijkheid, den voorgebrachten verdachte hangende het onderzoek in verzekerde bewaring te houden. Doch ook hier weer slechts voor het geval, dat een misdrijf is gepleegd, waarvoor preventieve hechtenis is toegelaten ²⁾. Uit vergelijking van art. 64 O. Sv., waar een opsomming is te vinden van de gevallen, waarbij preventieve hechtenis is toegelaten, met art. 86 Sv. blijkt, dat de grenzen, waarbinnen die gevallen zich voordoen, eenigzins zijn uitgebreid. ³⁾

Principieel is de vraag, of preventieve hechtenis moet zijn toegelaten, onafhankelijk van de zwaarte van het misdrijf. Zoo zou zelfs, gelijk ook o. a. in de Deutsche en Fransche wetgevingen geschiedt, de toelaatbaarheid van dit instituut bij alle misdrijven kunnen worden verdedigd. Practisch heeft hier te lande de behoefte daaraan zich niet doen gevoelen, terwijl bovendien een

1) Art. 54 Sv.

2) Art. 59 O. Sv.

3) Zoo is volgens het Ontwerp, behalve voor de in art. 86 Sv. genoemde gevallen, preventieve hechtenis óók toegelaten voor misdrijven, waarop gevangenisstraf staat en welker kennisneming aan de Rechtbanken behoort, indien de verdachte hier te lande geen vaste woon- of verblijfplaats heeft.

krachtige waarborg tegen misbruik is gelegen in de limitatieve opsomming van art. 64 O. Sv.

Nu komen wij in deze stof tot een zeer belangrijk verschilpunt. Werd ex art. 41 Sv. voor een bevel tot inhechtenisneming, waaraan dus een verleening van rechtsingang moest voorafgaan, steeds het vereischte van ontdekking op heeter daad gesteld, volgens art. 58 O. Sv. is voldoende, dat het O. M. zulks acht in het belang van het onderzoek. Een belangrijke versterking dus van de positie van het O. M. Om echter verkeerde toepassing van dit recht te voorkomen en er voor te waken, dat de belangen van den verdachte voldoende worden gewaarborgd, zijn de artikelen 59, lid 2, 63 en 78, lid 2 O. Sv. opgenomen. Ingevolge het eerste kan het O. M. den verdachte niet langer dan vier dagen gevangen houden.

In het tweede is het niet het O. M. maar de R. C., die een „bevel tot bewaring” uitvaardigt.

Het derde vordert een zóó nauwkeurige motiveering van de beschikking, dat de Rechters verplicht zijn, zich ernstig te vergewissen van de omstandigheden, die de gevangenhouding (-neming) wettigen.

Tegen de beslissing van den R. C. kan de verdachte in beroep komen bij de Rechtbank ¹⁾, gelijk hij steeds, voorzoover het onderzoek daardoor niet lijdt, gehoord moet worden. ²⁾ Doch hierover nog nader bij de behandeling van de rechten van den verdachte.

2. Inbeslagneming en huiszoeking. Ook deze materie is in het geldende recht onvoldoende geregeld. Hier is evenals voor de preventieve hechtenis

1) Art. 76, lid 3 O. Sv.

2) Art. 33 O. Sv.

ontdekking op heeter daad vereischt, zal het O. M. tot het nemen van dezen maatregel op eigen gezag kunnen overgaan ¹⁾. Het Ontwerp stelt in art. 97 echter alternatief naast dit vereichte weer dat van het plegen van een „misdrijf, waarvoor voorloopige hechtenis is toegelaten” en in beide gevallen dat van „dringende noodzakelijkheid”. Bij het ontwerpen van deze verschillende bepalingen heeft men dus steeds getracht, rekening te houden met de bijzondere omstandigheden van iedere zaak, daarbij vertrouwend, dat de bevoegde autoriteiten van de hun toegekende rechten een verstandig en beleidvol gebruik zouden weten te maken.

In verband met wat hierboven gezegd is over de ontdekking „op heeter daad”, dient hier nog even te worden gewezen op de veel beperkter begripsomschrijving, die art. 131 O. Sv. hiervan geeft. ²⁾

Daar wordt volstaan met te zeggen, dat zulks het geval is, „wanneer het strafbaar feit ontdekt wordt, „terwijl het gepleegd wordt of terstond nadat het gepleegd is”. Bovendien wordt „het geval der ontdekking op heeter daad niet langer aanwezig geacht dan „kort na het feit der ontdekking”.

In verband met deze beperkte omschrijving was het dus wel noodig, aan het O. M. expressis verbis een meer uitgebreide bevoegdheid toe te kennen, te meer daar art. 44 Sv. slechts een aanhoudingsrecht erkende

1) c. f. art. 110 Sv. Hier is in lid 2 voorzien in het geval van dringende noodzakelijkheid; dan is huiszoeking ook zonder verlof van de Rechtbank, doch door den R. C. op vordering van het O. M., toegelaten.

2) c. f. art. 40 Sv.

ingeval van ontdekking op heeter daad. Daarom kent nu art. 55 O. Sv. dat recht ook toe in alle gevallen, waarin iemand verdacht wordt, eenig strafbaar feit te hebben gepleegd, waarvoor preventieve hechtenis is toegelaten. Moge deze grensstelling al eenigszins willekeurig schijnen, zij wordt gerechtvaardigd door het feit, dat het hier maatregelen betreft van ernstigen aard, die onmogelijk bij alle misdrijven konden worden toegelaten. Bij de aangenomen grens vallen onder de bedoelde bepaling alle misdrijven, waarvoor ook de meest ingrijpende dier maatregelen — de preventieve hechtenis — is toegelaten.

Ten slotte dient hier nog melding te worden gemaakt van een nieuw instituut, neergelegd in de artt. 509 vlgg. O. Sv., de z.g. rechterlijke bevelen tot handhaving der openbare orde. Zij kunnen worden gegeven tegen personen, verdacht van strafbare feiten, ter zake waarvan voorloopige hechtenis niet is toegelaten, wanneer door het gepleegde feit de openbare orde ernstig is aangerand en er groot gevaar bestaat voor herhaling of voortzetting van dat feit. Bij niet-bereidverklaring, om die bevelen na te komen, of bij niet-naleving daarvan kan de verdachte voor ten hoogste 2×5 dagen in voorloopige hechtenis worden gesteld, welke hechtenis hij het dus in zijn macht heeft, te voorkomen.

§ 8. RECHTEN VAN VERDACHTE EN VERDEDIGING.

Nadat wij nu in het kort hebben nagegaan, welke algemeene rechten aan de vervolgende autoriteiten ten dienste staan en daarbij aangetoond hebben, in hoeverre

het Ontwerp te dezen aanzien een uitbreiding beoogde, rest ons nog, voordat wij den gang van het vooronderzoek verder grondig beschouwen, met een enkel woord te handelen over de door het Ontwerp aan verdachte en verdediging toegekende rechten.

In het algemeen wordt in art. 29 O. Sv. aan den verdachte het recht toegekend, zich door een raadsman, gekozen of toegevoegd, te doen bijstaan. Art. 26 O. Sv. geeft hem het recht, bij alle verhooren in raadkamer door zijn raadsman vertegenwoordigd te worden.

Het voornaamste verschil met het geldende recht is echter, dat op het voetspoer der Fransche Loi Constans de verdachte zich reeds gedurende het vooronderzoek door een raadsman mag doen bijstaan, die dan bevoegd zal zijn, de verhooren van de verdachte door den R. C. bij te wonen¹⁾, terwijl die bijstand tot nu toe eerst na het sluiten der instructie mogelijk is.

Zoo wordt dus door het Ontwerp aan het vooronderzoek zijn geheim karakter ontnomen.

Zulks geschiedt nu echter niet alleen ten aanzien van den raadsman, maar kan volgens art. 31 O. Sv. ook geschieden tegenover den verdachte. Daar toch wordt hem de bevoegdheid gegeven, op zijn verzoek geheel of gedeeltelijk kennis te nemen van de processtukken. Verder zijn er nog verscheidene artikelen opgenomen, die kennisgeving van verschillende gerechtelijke verrichtingen aan den verdachte voorschrijven.²⁾

Hierboven³⁾ werd terloops reeds melding gemaakt

1) Art. 189, lid 1 O. Sv.

2) Zie artt. 196, 211 en 234 O. Sv.

3) § 7 sub 1 in fine.

van het recht van den verdachte, bij de rechtbank in beroep te komen van beschikkingen van den R. C. In verband hiermede zijn nog van belang de artt. 80 vlgg. O. Sv. over de schorsing der voorloopige hechtenis al of niet onder zekerheidsstelling, waardoor ten uitvoerlegging wordt voorkomen, als de verdachte zich aan hem te stellen voorwaarden onderwerpt en de artt. 89 vlgg. O. Sv. aangaande schadevergoeding voor ondergane preventieve hechtenis, wanneer geen straf wordt uitgesproken, of slechts op grond van een feit, waarvoor zij niet is toegelaten. Het spreekt echter wel van zelf, dat de hier geregelde bevoegdheden niet onder alle omstandigheden onbeperkt kunnen worden verleend. Menig geval is denkbaar, waarbij het allerminst in het belang van het onderzoek zou wezen, den verdachte zooveel vrijheid te laten ten aanzien van de verrichtingen en de personen, bij dat onderzoek betrokken.

Daarom is bij de desbetreffende artikelen steeds de restrictie „tenzij het belang van het onderzoek zulks verbiedt” of soortgelijke formule opgenomen. Zoo staat derhalve de vraag, of verdachte en raadsman de hun toegekende rechten zullen kunnen uitoefenen, steeds ter beantwoording aan den R. C. c. q. O. v. J. Voortdurend is er dus in het Ontwerp voor gewaakt, dat het gebruik maken door verdachte en raadsman van de hun toekomende rechten niet met het algemeen belang in strijd kan komen.

Zoowel den verdachte als zijn raadsman is dus invloed gegund op den gang van het vooronderzoek, waardoor de openbaarheid van het onderzoek nu wel

niet geheel verzekerd is — zulks zou trouwens in vele gevallen ook bedenkelijk zijn —, maar dat onderzoek dan toch veel van zijn geheim karakter heeft ingeboet.

Deze materie wordt voor een belangrijk deel in het Ontwerp geregeld in art. 189, dat den raadsman toegang geeft tot het kabinet van den R. C., doch zulks niet onbeperkt, want daardoor zou de aanwezigheid van ongewenschte elementen of inmenging op een ongelegen tijdstip den goeden gang van het onderzoek onherstelbaar kunnen verstoren, terwijl die ongelimiteerde bevoegdheid voor den nauwgezetten raadsman een ondragelijke last zou worden, doordien zijn afwezigheid als een gebrek aan activiteit zou kunnen worden aangemerkt.

Is het dus niet gewenscht, den raadsman zonder eenige restrictie bij het vooronderzoek door den R. C. toe te laten, evenmin verdient het Duitsche stelsel aanbeveling, waarbij een onverbrekelijk verband wordt gelegd tusschen de aanwezigheid van den „aanklager” en die van den raadsman.

Het recht tot tegenwoordigheid van den een brengt noodzakelijk een gelijke bevoegdheid van den ander met zich. Dit stelsel is allermint rationeel: voor de aanwezigheid van den Officier pleiten andere redenen dan voor die van den verdediger. Zeer wel kan in hetzelfde geval de een moeten worden geweigerd en de ander toegelaten.

Het Ontwerp nam ten aanzien van deze zaak het volgende tusschenstandpunt in. Waar de raadsman reeds alle verhooren van den verdachte door de raadkamer kan bijwonen ¹⁾ en bovendien ook reeds diens verhoor

1) Art. 26, lid 1 O. Sv.

door den R. C. ¹⁾, bestaat er inderdaad alle aanleiding, hem op het voetspoor der Fransche Loi Constans gelijke bevoegdheid te geven, wat betreft de verhooren van den verdachte tijdens het gerechtelijk vooronderzoek.

Het eerste lid van het desbetreffende artikel in het Ontwerp ²⁾ behelst deze bevoegdheid onder de restrictie, dat „het belang van het onderzoek dit naar het oordeel van den rechter-commissaris niet verbiedt”.

Volgens het tweede lid kan de raadsman ook de verhooren van deskundigen en getuigen bijwonen, mits de R. C. hem dat toestaat.

Het derde lid tenslotte waakt tegen de nadeelen, welke spontane inmenging in het onderzoek van de zijde van den raadsman zou kunnen hebben, door te bepalen, dat hij slechts op uitnoodiging van den R. C. de vragen zal kunnen opgeven, die hij wenscht te zien gesteld.

Ook ten aanzien van deze kwestie neemt het Ontwerp dus een tusschenstandpunt in tusschen de belangen van de gemeenschap en die van den verdachte, waarbij die van den een worden geëerbiedigd zonder aan die van de andere te kort te doen.

Tenslotte mogen hier nog enkele artikelen genoemd worden, die bepalingen bevatten, min of meer afwijkende van die, in het heerschende Wetboek vervat.

Zoo bepaalt art. 184 O. Sv., dat de O. v. J., indien hij een onderzoek noodig acht, zich met een vordering richt tot den R. C., opdat deze dat onderzoek instelle. Dit requisitoir dient echter aan wèl omschreven eischen

1) Art. 63, lid 4 O. Sv.

2) Art. 189 O. Sv.

te voldoen, te meer nu door het wegvallen van den rechtsingang de verdachte niet in de gelegenheid zou zijn, nauwkeurig te weten, waarvoor hij wordt vervolgd.

Verder behelst art. 193 O. Sv., vergeleken met art. 63 Sv., eenige beperking in de vragen aan de getuigen te stellen, terwijl art. 198 O. Sv. een nieuwe bevoegdheid van den R. C. regelt, die hij hetzij ambtshalve, hetzij op vordering van het O. M. kan uitoefenen. Hij kan n.l. „bevelen, dat de verdachte tegen wien ernstige „bezwaren bestaan en, ingeval van dringende nood- „zakelijkheid, degenen ten aanzien van wie vermoedt „wordt, dat zij sporen van het strafbare feit aan het „lichaam of aan de kleeding dragen, aan hun persoon „zullen worden onderzocht”. Het spreekt wel van zelf, dat bij een zoo ingrijpenden maatregel tegen de persoonlijke vrijheid de tusschenkomst van de Rechtbank niet kan worden gemist, wanneer de betrokken personen hier-tegen bezwaar maken. Deze tusschenkomst is natuurlijk weer niet vereischt ingeval van ontdekking op heeter daad.

AFDEELING III.

Sluiting van het gerechtelijk vooronderzoek; Beslissingen omtrent verdere vervolgingen.

Bij de sluiting van het gerechtelijk vooronderzoek is de R. C. weer de magistraat, die onderzoekt, de O. v. J. de macht, die over de vervolging beslist. Hij kan dus eenerzijds het onderzoek doen eindigen, wanneer hij den R. C. meedeelt, dat door hem op gronden, aan het algemeen belang ontleend, van vervolging wordt afgezien, en anderzijds binnen

14 dagen ter aanvulling of voortzetting de heropening van het onderzoek vorderen, indien de R. C. dit heeft gesloten en van den O. v. J. niet de mededeeling heeft ontvangen, dat hij de vervolging staakt op gronden, aan het algemeen belang ontleend.

Resumeerend zijn er dus 3 gevallen, waarna sluiting van het vooronderzoek volgt:

1°. R. C. oordeelt het voltooid. 1)

2°. R. C. vindt geen grond voor voortzetting 1).

3°. O. v. J. deelt aan R. C. mede, dat om redenen van openbaar belang de vervolging moet worden gestaakt.

Heeft het O. M. belang bij den gang van het vooronderzoek, niet minder is de verdachte hierbij uit den aard der zaak ten nauwste betrokken. Ziet de O. v. J. nu van vervolging af, dan zendt hij den verdachte hiervan bericht. Doet de Officier zulks binnen den hierboven genomen termijn, dan wordt voor hem de beschikking terstond onherroepelijk. De verdachte is echter steeds bevoegd, binnen 8 dagen na de beteekening der sluiting heropening te vragen. Wordt hierop afwijzend beschikt, dan staat den verdachte binnen 3 dagen na de beteekenis nog hooger beroep open bij de Rechtbank, die hierop ten spoedigste beslist.

Ook na het onherroepelijk worden der sluiting kunnen zich omstandigheden voordoen, die van zoo grooten invloed zijn op het bewijs ten voor- of nadeele van den verdachte, dat het onjuist zou zijn, de zaak ter terechtzitting te doen behandelen, alvorens nader nauwkeurig van die omstandigheden kennis te hebben ge-

1) Behoudens vordering tot heropening door O. M.

nomen. Hierbij moet dan uitteraard worden gedacht aan nieuwe feiten of omstandigheden, die een nieuw of helderder licht op het onderzochte kunnen werpen of aan punten, die bij uitstel tot de terechtzitting niet meer kunnen worden onderzocht. In dergelijke gevallen kan den R. C. op vordering van den O. v. J. of op verzoek van den verdachte door de Rechtbank worden opgedragen, bepaalde handelingen van nader onderzoek te verrichten; dit onderzoek geldt dan als gerechtelijk vooronderzoek. ¹⁾

De beslissing omtrent verdere vervolging is in het Ontwerp in afwijking van de heerschende wet allereerst gelegd in handen van den O. v. J., terwijl thans, wanneer de instructie beëindigd is, de beslissing van de Rechtbank in raadkamer moet worden gevraagd en de zaak eerst ter terechtzitting kan worden aangebracht krachtens een rechterlijke beschikking van verwijzing.

De R. C., die het onderzoek gesloten heeft, doet de stukken toekomen aan den O. v. J. Acht deze een voortzetting niet noodig, dan wordt na verloop van den termijn, waarbinnen de verdachte nog heropening kan vragen, het onderzoek onherroepelijk gesloten. Nu heeft de O. v. J. de keus, òf van verdere vervolging af te zien, òf de zaak ter terechtzitting aan te brengen.

In het eerste geval doet hij daarvan mededeeling aan den verdachte, waarmede dan, behoudens het geval van onbevoegdheid ²⁾, de zaak is beëindigd. ³⁾

1) Art. 244, leden 1 en 2 O. Sv.

2) Art. 249, lid 2 O. Sv.

3) Art. 246 O. Sv.

In het tweede geval kan hij òf onmiddellijk doen dagvaarden, en dan komt den verdachte het recht toe, een bezwaarschrift bij de Rechtbank in te dienen ¹⁾, òf aan den verdachte doen beteekenen, dat hij in verband met het ingestelde onderzoek tot verdere vervolging van eenig bepaald omschreven feit zal overgaan ²⁾. Naar aanleiding van die kennisgeving kan de verdachte door indiening van een bezwaarschrift het oordeel van de Rechtbank inroepen en slechts wanneer dit bezwaarschrift ongegrond is verklaard, mag de Officier tot dagvaarding overgaan. Die dagvaarding moet, op straffe van nietigheid, woordelijk overeenkomen met de omschrijving van het feit in de kennisgeving van verdere vervolging. Zoo wordt er dus voldoende voor gewaakt, dat een behandeling ter terechtzitting niet zal plaats vinden, zonder dat de verdachte in de gelegenheid is geweest, een voorafgaande beslissing van den rechter in te roepen, zoodat ook hier het rechtsgevolg van de verwijzing onder de oude wet door een voor den verdachte niet minder veilig en verrekend is vervangen. Aan de hier ontworpen regeling moet o. i. de voorkeur worden gegeven, wijl zij de plaats, die aan het O. M.

1) Art. 263 O. Sv.

2) Art. 247 O. Sv. — In het derde lid van dit artikel wordt een nieuw beginsel van strafrechtpolitiek ingevoerd, n.l. het instituut der voorwaardelijke niet-vervolging. Het kan toch in het belang van den verdachte zijn, dat de Officier met het nemen van een beslissing aangaande de vervolging nog wat toeft. Er kunnen dan bepaalde voorwaarden voor levenswijze en gedrag worden gesteld, om van de vervulling dier voorwaarden het al of niet verder vervolgen afhankelijk te stellen. In de practijk is dit instituut reeds meermalen met gunstig gevolg toegepast, zoodat opneming in de wet zeer te loven is.

in het proces toekomt, handhaaft en tegelijk waakt voor de bescherming der rechten van den verdachte.

AFDEELING IV.

Het aanhangig maken der zaak ter terechtzitting.

Wat deze kwestie aangaat, wijkt Art. 259 O. Sv., dat hierop betrekking heeft, in tweeërlei opzicht af van het desbetreffende art. 141 Sv.

In de eerste plaats is niet langer de uitdrukkelijke tegenstelling behouden tusschen rechtstreeksche dagvaarding en dagvaarding na verwijzing. Nu rechtsingang en verwijzing vervielen, is immers geen plaats meer voor een opzettelijke onderscheiding tusschen de gevallen, waarin het O. M. op eigen gezag een dagvaarding uitbrengt en die, waarin deze is te beschouwen als een uitvloeisel van een voorafgaande beschikking der raadkamer. De dagvaarding geschiedt dus voortaan steeds rechtstreeks. Intusschen zal bij eenigszins nauwkeuriger beschouwing blijken, dat deze verandering meer den vorm dan het wezen der zaak betreft. Indien n.l. een gerechtelijk vooronderzoek voorafgaat, zal het O. M. ingevolge art. 247 O. Sv. meestal een kennisgeving van verdere vervolging aan de dagvaarding doen voorafgaan, in welk geval de verdachte gebruik kan maken van de hem bij art. 252 O. Sv. toegekende bevoegdheid, binnen 8 dagen een bezwaarschrift in te dienen bij de Rechtbank. Voor de overige gevallen ¹⁾ kan de verdachte gebruik

1) Wanneer dus geen gerechtelijk vooronderzoek heeft plaats gehad, of het O. M. geen kennisgeving van verdere vervolging aan den verdachte deed toekomen.

maken van zijn recht van beroep ex. art. 263 O. Sv.

In de tweede plaats is met het oog op de wenschelijkheid, bij elkander behoorende onderwerpen ook zooveel mogelijk bij elkander te behandelen, de vermelding van verschillende gevallen geschrapt ¹⁾, die uit een oogpunt van goede systematiek op deze plaats niet thuis behoorden.

Tegen de bestaande regeling der voeging toch zijn verschillende bezwaren gerezen, waaraan de artt. 260 en 274 O. Sv. op eenvoudige wijze tegemoet komen ²⁾. Het was tot nu toe een open vraag, of de opsomming in art. 88 Sv. limitatief of enuntiatief moest worden opgevat. Dan wordt wel in art. 87 Sv. gesproken over de bevoegdheid van de rechtbank, om gelijktijdig bij haar aangebrachte zaken te voegen en zoo noodig weer te splitsen, doch gezwezen over de bevoegdheid van het O. M., de zaken reeds gevoegd aan te brengen. Verder is ook van belang de onopgeloste vraag, of deze bepalingen al dan niet inbreuk maken op de algemeene regelen der rechterlijke bevoegdheid en zoo ja, of zulks dan alleen ten aanzien van de relatieve of ook ten aanzien der absolute competentie geldt. ³⁾

1) B.v. ook andere ambtenaren kunnen dagvaarden; dagvaarding van minderjarigen; toevoeging van een raadsman aan minderjarigen; voeging en splitsing.

2) Behandeling te dezer plaatse in het Ontwerp wordt gebillijkt door het feit, dat een regeling der voeging vooral bij de behandeling ter terechtzitting noodzakelijk is.

3) Men zie hierover Mr. P. van Bemmelen „voeging en onbevoegdheid”. N. R. Bijdr. en Bijbl., 3^{en} jaargang, 1888, afd. C, pag. 224 vlgg.; Mr. A. A. de Pinto „Herz. Wetb. v. Strafr.” I, pag. 390 en 391; Mr. D. Simons „Beknopte handl. tot het Wetb. v. Strafr.”, 3^{en} druk, 1901, pag. 28 vlgg.; Mr. Rh. Feith „Voeging van Strafzaken”, T. v. S. 1898, deel XI, pag. 30 vlgg.

Uit de desbetreffende artikelen van het Ontwerp volgt nu duidelijk,

1°. dat voeging zal kunnen plaats hebben:

a. bij strafbare feiten, waartusschen verband bestaat;

b. bij alle strafbare feiten door de(n)zelfde(n) persoon begaan.

Een en ander onder de eenig gestelde voorwaarde, dat de voeging in het belang van het onderzoek zij;

2°. dat de bevoegdheid tot voeging zoowel aan de Rechtbank als aan het O. M. toekomt; ¹⁾

3°. dat voeging alleen mogelijk is bij een pluraliteit van strafbare feiten; ^{2) 3)}

4°. dat geen inbreuk wordt gemaakt op de absolute competentie ⁴⁾ en evenmin op de in de artt. 4 vlgg. O. Sv. ontwikkelde beginselen omtrent de relatieve competentie. ⁵⁾

Intusschen zal het zelden voorkomen, dat zaken, ten aanzien van welke voeging gewenscht zou zijn, niet zouden mogen worden gevoegd, wijl de competentieregeling zich er tegen verzet; in den regel zal dan een Rechtbank, bevoegd, ten aanzien van een der zaken kennis te nemen, op een der vele gronden ex art. 4

1) Art. 260 O. Sv. handelt hierbij over het O. M. en art. 274 O. Sv. over de Rechtbank.

2) B.v. geen voeging, wanneer verschillende personen als mededaders terechtstaan.

3) Het woord „verband" drukt een feitelijk begrip uit en de aanwezigheid van dat verband staat dus geheel ter beoordeeling van den iudex facti, evenals de vraag, of de voeging in het belang van het onderzoek is.

4) Dit volgt duidelijk uit art. 260 O. Sv.

5) Immers alleen zaken, waarover de Rechtbank bevoegd is te oordeelen, mogen dus gevoegd aan haar kennisneming worden onderworpen, of door haar zelf worden gevoegd.

O. S.v. ook welbevoegd zijn, dit ten aanzien der andere te doen. Mocht dit echter niet het geval zijn, dat moet er o.i. niet voldoende reden aanwezig geacht worden, op grond waarvan de voeging met afwijking van de gewone regelen der competentie aan deze zou moeten voorgaan. Te minder bestaat hiervoor grond, nu in art. 8 O. Sv. voor het geval van deelneming een afzonderlijke regeling is getroffen in dier voege, dat de bevoegdheid der Rechtbank tot kennisneming ten aanzien van ieder der personen, volgens artt. 47 en 48 Sr. aansprakelijk, tevens haar bevoegdheid ten aanzien der andere deelnemers medebrengt.

AFDEELING V.

Het onderzoek ter terechtzitting.

Daar het Ontwerp aangaande dit stuk van het procesrecht niet zulke ingrijpende veranderingen voorstelt, als dat ten aanzien van het vooronderzoek het geval is, behoeven wij hierbij niet zoo uitvoerig stil te staan, hoewel er nog verscheidene onderwerpen zullen blijken te zijn, die wegens een dienaangaande voorgestelde wijziging een nadere beschouwing zullen wettigen.

Ook hier werd weer uitgegaan van het standpunt, dat eenerzijds de Rechter zooveel mogelijk in de gelegenheid moet worden gesteld, de materiele waarheid te ontdekken, maar anderzijds ook gewaakt moet worden voor een vasten waarborg voor de rechten van den verdachte en van de verdediging, voorzoover zulks dan niet in strijd is met het belang van het onderzoek. De belangrijkste wijzigingen doen zich voor bij het vraag-

recht, terwijl een groote verbetering van het proces wordt beoogd met het O. M. in de gelegenheid te stellen, ter terechtzitting nog wijzigingen in de telastellegging aan te brengen.

§ 1. HET VRAAGRECHT.

De tegenwoordige regeling, neergelegd in de artt. 161, lid 3, 169 en 170 Sv., heeft herhaaldelijk tot gegronde kritiek aanleiding gegeven. Daar toch wordt aan de Rechters en den Officier van Justitie het recht toegekend, om na de ondervraging door den president, nadat zij van hem het woord hadden gekregen, hun vragen rechtstreeks tot den getuige te richten, terwijl de „beklaagde” en zijn raadsman alleen door tusschenkomst van den president hun vragen mogen stellen. Slechts wanneer en zoolang de Rechtbank daarin toestemt, kan een rechtstreeksche ondervraging plaats hebben. In de praktijk is gebleken, dat van laatstgemelde bevoegdheden slechts zelden gebruik wordt gemaakt en dit niet, omdat het voor „beklaagde” en verdediger ongewenscht zou zijn, zich rechtstreeks met hun vragen tot den getuige te richten, maar veeleer wijl daarin eenig wantrouwen in het beleid en de onpartijdigheid van den president zou kunnen worden gezien. Toch komt het echter meermalen voor, dat er zich tusschen den president, die de gewenschte vraag niet of in gewijzigde vorm wil overbrengen en den raadsman, die er op aandringt, dat zij in den oorspronkelijken, door hem gestelden vorm wordt gesteld, een onverkwikkelijk debat ontspint, waardoor natuurlijk

licht de indruk kan worden gewekt, dat de beklagde in de vrije uitoefening van een gewichtig middel van verdediging wordt belemmerd; en dit is te meer bedenkelijk, wijl het O. M. in het richten van vragen zijnerzijds tot de getuigen die belemmering niet ondervindt.

Daarom nu heeft het Ontwerp ¹⁾ aan den verdachte en zijn raadsman de bevoegdheid verleend, zonder tusschenkomst van den president en in den door hun gekozen vorm rechtstreeks hun vragen tot tot de getuigen te richten.

Hierbij komt nog een belangrijke vraag als van zelf ter sprake en wel deze, of het nog niet beter geweest ware, het geheele vraagrecht te leggen in handen der procespartijen, waarmee dan het Engelsche stelsel ²⁾ in hoofdzaak aanvaard zou zijn. Dit stelsel heeft onmiskenbare voordeelen.

1°. Waar zoowel het O. M. als de verdediging hun getuigen voorbrengen met het doel, hen verklaringen te doen afleggen, die met de zaak in meer of minder onmiddellijk verband staan, schijnen zij zelf ook het best in staat, de vragen tot hen te richten, die van beslissend belang zijn.

2°. Hierdoor verkrijgt de Rechtbank een juist beeld van wat den getuigen omtrent het ten laste gelegde bekend is.

1) In art. 283 O. Sv. is dit recht geformuleerd met slechts één enkel voorbehoud in het derde lid: de Rechtbank kan ambtshalve of op het verzet van het O. M. of van den verdachte beletten, dat aan eenige door verdachte, raadsman of O. M. gedane vraag wordt gevolg gegeven.

2) Hierbij komen dan te pas examination in chief, cross-examination en re-examination.

3°. Zoo geschiedt de verzameling van bewijsmateriaal niet langer door maar ten overstaan van den Rechter.

4°. Zoo komt de Rechter niet langer in de verzoeking, om, zooals thans wel geschiedt, a priori van zijn overtuiging van (on)schuld te doen blijken en den indruk te vestigen, alsof hij met het O. M. in de eerste plaats bewijzen van schuld moet zoeken.

Hiertegenover staan echter verschillende nadeelen, die ongetwijfeld als overwegende bezwaren moeten gelden en mitsdien invoering van dit stelsel hier te lande niet raadzaam doen zijn.

1°. Is het zeer twijfelachtig, of dit stelsel de waarheid beter aan het licht brengt dan ondervraging door een onpartijdigen Rechter. In Engeland toch ontaardt het getuigenverhoor vaak in een behendigheidsspel, waarbij vooral zwakke getuigen in een allesbehalve benijdenswaardige positie komen te staan.

In Duitschland, waar het kruisverhoor is toegelaten, wanneer beide partijen dit verzoeken ¹⁾, wordt van het instituut practisch weinig gebruik gemaakt. ²⁾

2°. Wordt de tegenstelling tusschen de getuigen van het O. M. en die van den verdachte onnoodig verscherpt en de onjuiste opvatting gevoed, dat er twee

1) § 238 S. P. O.

2) De Strafprozesscommission wil het zelfs geheel schrappen (c. f. Protokolle I, pag. 235 en II, pag. 113; Beschlüsse n°. 180). In het Regeeringsontwerp is de bepaling evenwel behouden. — Ook in de buitenlandsche litteratuur gaan vele stemmen tegen het kruisverhoor op. Zoo Oehlert in Aschrott's „Reform des Strafprozesses“ pag. 541; Garraud „Traité“ II, pag. 132; Schneickert in een opstel in „Beiträge zur Psychologie der Aussage“, Erste Folge, Viertes Heft, pag. 24 en Wrottesby, overigens een voorstander van het Engelsche stelsel, in zijn „The Examination of witnesses in court“, pag. 79.

groepen getuigen zijn, waarvan de eene uitsluitend den verdachte zal moeten bezwaren en de andere hem zal hebben te verlichten.

3°. Bestaat er groot gevaar, dat zodoende het karakter van een in het openbaar belang optredend staatsorgaan voor het O. M. zou te loor gaan. Immers wordt de O. v. J. teruggedrongen in de positie van openbaar aanklager, die vóór alles de beschuldiging zal hebben door te zetten, dan zal het hem in den regel aan het eind van het onderzoek zwaar vallen, een onpartijdig requistoir te nemen.

O. i. is het dan ook juist gezien, op de hierboven ontwikkelde gronden het bestaande stelsel te behouden met de eenige uitzondering, dat den verdachte c. q. diens raadsman een rechtstreeksch vraagrecht is gegeven. De O. v. J. blijft dus als het ware het bewijsmateriaal, dat gedurende het vooronderzoek is verzameld, aan de Rechtbank voorleggen, waarna deze als de meest bevoegde autoriteit, om te beoordeelen, wat zij voor het wijzen van een behoorlijk vonnis noodig heeft, dit materiaal zelfstandig en onpartijdig onderzoekt.

§ 2. WIJZIGING IN DE TELASTELEGGING.

Een hoogst belangrijke verbetering van het procesrecht wordt beoogd met de invoering van art. 306 O. Sv.

Tot nu toe gold art. 191 Sv. als eenige uitzondering op den regel, neergelegd in art. 143 Sv., dat de O. v. J. geheel gebonden is aan de omschrijving van het telastegelegde feit in de dagvaarding. Hij mag volgens genoemd artikel den „beklaagde” alleen op-

merkzaam maken op verzwarende omstandigheden, ter terechtzitting gebleken.

Daarnevens geeft nu art. 306 O. Sv. hem het recht, gedurende het onderzoek ter terechtzitting wijzigingen in de telastelegging aan te brengen.

Aan de tegenwoordige regeling kleven zoovele bezwaren, dat de invoering van dit artikel niet met genoeg klem kan worden aanbevolen.

1°. Zullen nu vaak personen moeten worden vrijgesproken of ontslagen van rechtsvervolging, die alleszins verdienden, te worden gestraft, en die nu hoogstwaarschijnlijk niet opnieuw in rechte kunnen worden betrokken. 1)

2°. Moet thans bij niet-inachtneming van op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen de dagvaarding nietig worden verklaard. Wel kan dan een verbeterde dagvaarding worden uitgebracht, doch hiermede gaat gepaard een geheel nieuwe behandeling der zaak met een opnieuw oproepen en hooren der reeds gehoorde getuigen enz. Al deze omslachtigheid kan worden voorkomen, door toe te laten, het verzuim ter terechtzitting te herstellen.

3°. Leidt de tegenwoordige regeling tot de vele subsidiaire telasteleggingen, een euvel, op zich zelf onder de vigeerende wet zeer begrijpelijk. Daar de O. v. J. de uitkomst van het onderzoek ter terechtzitting niet met volkomen zekerheid kan voorzien, acht hij het

1) Volgens de heerschende iurisprudentie staat, indien over het materiele feit een beslissing is gegeven, art. 68 Sr. aan een nieuwe vervolging in den weg.

meestal geraden, ten einde op alle gebeurlijkheden voorbereid te zijn, naast het eigenlijke aan den verdachte geïmputeerde feit nog andere telaste te leggen, hetzij iets meer algemeen omschreven, hetzij iuridisch een ander delict opleverend. ¹⁾

4°. Is een gevolg van de bestaande regeling het opnemen in de dagvaarding van half-feitelijke, half-iuridische qualificaties in plaats van een duidelijke omschrijving van wat feitelijk telaste wordt gelegd. ²⁾

Niet zoozeer door art. 306 O. Sv. als wel door art. 305 O. Sv. wordt nog aan een bezwaar van eenigszins anderen aard tegemoet gekomen. De bevoegdheid ex art. 191 Sv. wordt n.l. door de woorden „den beklaagde daarop opmerkzaam” nog beperkt. Strikt genomen zou deze bepaling dan immers niet mogen gelden tegenover een afwezigen beklaagde, die door zijn afwezigheid dus in eigen belang invloed zou kunnen uitoefenen op den omvang der strafactie. De woorden „mondeling te laste leggen” in art. 305 O. Sv. nemen hieromtrent elken twijfel weg.

De boven vermelde bezwaren leveren wel voldoende grond, om op het voetspoor van het Engelsche stelsel het in art. 306 O. Sv. belichaamde instituut in de wet op te nemen. Een onbeperkte toekenning van dit recht is echter niet gewenscht. Blijkt toch op de terechtzitting, dat de verdachte zich niet aan het hem telaste-

1) Dit komt in de dagvaarding sterk uit in het daarbij veelvuldig voorkomende gebruik van het woord „althans”.

2) Zoo b.v. „toeëigenen”, „ter bedriegelijke verkorting van de rechten zijner schuldeischers”, „indien uit het gebruik eenig nadeel kan ontstaan”, „omstandigheden van zijnen wil onafhankelijk”.

gelegde maar aan een geheel ander materieel feit heeft schuldig gemaakt, dan is niet verbetering der dagvaarding maar vrijspraak en afzonderlijke vervolging ter zake van het nieuw gebleken feit de weg, die moet worden gekozen. Het correctief tegen een eventueel misbruik, dat het O. M. van art. 306 O. Sv. zou kunnen maken, is gelegen in art. 68 Sr., welke correctief trouwens in het artikel zelf in het eerste lid is opgenomen. Wijziging is dus slechts toelaatbaar, zoolang de gewijzigde telastelegging nog hetzelfde feit in den zin van art. 68 Sr. behelst. 1) In het hierboven genoemde geval, dat de verdachte schuldig blijkt aan een geheel ander materieel feit dan het telastegelegde, is dan ook van een bis in idem geen sprake. Daar moet dus opnieuw een vervolging worden ingesteld, en kan zulks ook, zonder in strijd te komen met art. 68 Sr.

Het artikel zwijgt over de bevoegdheid, de dagvaarding meer dan eenmaal te wijzigen. Rechtens kan zulk een bevoegdheid den O. v. J. dus niet worden ontzegd, al zal zoodanige herhaalde wijziging uiteraard weinig wenschelijk zijn en in de practijk ook wel zelden voorkomen, terwijl zulks bovendien door het tweede

1) Zullen eenerzijds alzoo zijn toegelaten verbeteringen van schrijffouten en van minder juiste vermeldingen van het tijdstip, waarop, de plaats, waar en de omstandigheden, waaronder het telastegelegde feit werd gepleegd, zoomede herstellingen van abusief gepleegde verzuimen, bestaande in het niet vermelden van tijd, plaats en voor de strafbaarheid noodzakelijke elementen, anderzijds mag de gewijzigde dagvaarding geen materieel andere feiten gaan betreffen. Wat nu onder „hetzelfde feit in den zin van art. 68 Sr.” moet worden verstaan, is een vraag, die aan de jurisprudentie kan en moet worden overgelaten.

lid van art. 306 O. Sv. nog in dier voege wordt beperkt, dat wijziging niet meer geoorloofd is, als de Officier eenmaal requisitoir heeft genomen.

§ 3. ENKELE KLEINE VERSCHILPUNTEN.

Na de behandeling van deze het meest op den voorgrond tredende onderwerpen, ten aanzien waarvan het Ontwerp een geheel nieuw of althans afwijkend standpunt inneemt, dienen volledigheidshalve nog enkele momenten uit de behandeling ter terechtzitting naar voren te worden gebracht.

De voordracht der zaak door den O. v. J., vermeld in art. 278, lid 1 O. Sv., zal zich in verband met de handhaving van het stelsel, dat de ondervraging van getuigen en deskundigen in hoofdzaak door den president geschiedt, ¹⁾ in den regel wel beperken tot het voorlezen der dagvaarding. Tot het geven van een eenigszins uitgebreid overzicht der zaak, gelijk in Engeland gebruikelijk is, zou voor den Officier in dit stadium van het onderzoek alleen aanleiding kunnen bestaan, indien hij zelf vervolgens tot het hooren der door hem voorgebrachte personen mocht overgaan. Deze voordracht geschiedt, nadat de president de vragen ex art. 276 O. Sv. tot den verdachte heeft gericht. Daarna volgt dan het verhoor van getuigen en deskundigen en dat van den verdachte.

In verband met ons onderwerp geven de daarover handelende bepalingen geen aanleiding tot nadere beschouwing. Heeft de ondervraging van den verdachte

1) Zie boven § 1.

plaats gehad, dan is het woord aan den O. v. J. Art. 304 O. Sv., dat hierover handelt, wijkt slechts op één punt af van het desbetreffende art. 189 Sv. en wel in de toevoeging der laatste zinsnede aan het eerste lid. Hierdoor wordt de vraag opgelost, of de Officier kan volstaan met te vorderen: schuldigverklaring en veroordeeling tot zoodanige straf, als de Rechtbank zal meenen te moeten opleggen, dan wel of hij uitdrukkelijk een bepaalde strafsoort en een bepaald strafquantum zal hebben te noemen. In laatstgemelden zin is de kwestie — zeer terecht o.i. — opgelost. Het requisitoir moet dus, indien veroordeeling wordt gevorderd, vermelden: het strafbaar feit, dat zou zijn gepleegd en de straf, welker oplegging aan den O. v. J. wenschelijk voorkomt. Wel is de Rechter ingeval van schuldigverklaring in de strafoplegging geheel vrij, maar toch is het voor hem en den verdachte van belang, reeds nu het standpunt van het O. M. in zake de op te leggen straf te leeren kennen.

Verder is de gang van het proces geheel gelijk gebleven aan dien onder de geldende wet, zoodat tot nadere opmerkingen geen aanleiding wordt gegeven.

HOOFDSTUK IV.

Nieuwere opvattingen omtrent de taak van het O. M.

In dit hoofdstuk moeten nu nog samengevat worden enkele opmerkingen, in den laatsten tijd door onderscheidenen gemaakt met betrekking tot de taak van het O. M. en in verband hiermede die van den R. C.

Zoo schrijft Mr. A. A. Cnopius in zijn artikel „de Positie van den Officier van Justitie in het strafproces” ¹⁾:

„De vroegere Officier van Justitie was... in de „eerste plaats man van invloed en ambtenaar en daar „door misschien soms wat autocraat, soms ook te streng „aan gestelde wetten en voorschriften hechtende, een „enkele maal onpractisch door te ver gedreven formalisme. Het jongere geslacht staat meer midden in „het werkelijke leven, beseft ongetwijfeld de verantwoordelijkheid van met het gewichtig ambt bekleed „te zijn, maar geeft zich spoediger rekenschap daarvan, „dat men zelf ook mensch is, dat degenen, wier lot „men voor een groot deel in handen kan hebben, „eveneens menschen zijn, en vraagt zich bij de beoor „deeling van een gegeven geval soms angstvallig af, „wat meer op den voorgrond moet treden, wetskennis „of menschenkennis.” ²⁾

1) T. v. S. XXII, pag. 91 vlg.

2) t. a. p. pag. 91.

Deze beschouwing geeft den schrijver dan aanleiding tot het stellen van de vraag, of het niet logisch zou zijn, met deze veranderde denkbeelden rekening te houden ten opzichte van de uitoefening der taak van het O. M. Hierbij is dan z. i. nog een tweede factor van belang: de zware verantwoordelijkheid van het ambt. Het O. M. is toch een orgaan, waarop men zoowel van bovenaf als van buitenaf gemakkelijk vat kan krijgen.

„Is b.v. een belangrijke strafzaak van den aanvang „af door onvoldoend politieonderzoek slecht opgezet en „feitelijk verknoeid, zoo zal al zeer spoedig de Officier „van Justitie degene zijn, die moet ophelderen, dat dit „buiten zijn toedoen is geschied. Eveneens zoo een Rechter- „Commissaris het onderzoek eener zaak minder scherp, „minder volledig heeft verricht, is nimmer buitenge- „sloten, dat dit niet voor een deel ten nadeele van den „betrokken Officier van Justitie zal kunnen worden „uitgelegd, dat niet geoordeeld zal worden, dat deze „met de zaak niet voort had mogen gaan, voor de „Rechter-Commissaris naar behooren alle leemten in „zijn instructie had aangevuld. En zelfs zoo een straf- „zaak op de terechtzitting zou mislukt zijn door minder „gelukkig presideeren, of door te zwakke leiding een „advocaat gelegenheid zou hebben gevonden, de zaak „zoodanig te embrouilleeren, dat de Rechters er niet „meer uit wijs konden worden, zou mogelijk zijn, dat „den Officier van Justitie het verwijt zou treffen, dat „hij er toch bij geweest was en wel degelijk mislukking „had kunnen voorkomen.”¹⁾

1) t a. p. pag. 92/93.

Een zoo zware verantwoordelijkheid kweekt echter vanzelf groote activiteit en waakzaamheid aan de zijde der ambtenaren van het O. M., hoewel niet mag worden vergeten, dat dit ter verantwoording roepen van bovenaf geschiedt door superieuren, die steeds toegankelijk blijken voor redelijke verantwoording en die begrijpen, dat onder de gegeven omstandigheden soms niet anders gehandeld kon worden.

Het ter verantwoording roepen van buitenaf daarentegen is een veel minder gezond verschijnsel dan hetgeen hierboven juist werd vermeld. Ieder staatsburger toch, die zich bij request wendt tot H. M. de Koningin, den Minister van Justitie, den P. G. of de Rechtbank aangaande een strafzaak — hetzij werkelijk een zoodanige, of slechts door den requestrant als zoodanig vermeend — noodzaakt den O. v. J. een rapport op te stellen, waarbij het er niet toe doet, of de zaak belangrijk is of niet. ¹⁾ Natuurlijk moet deze verplichting tot het schrijven van een rapport wel bestaan, omdat de magistraat, tot wien het request gericht is, de zaak moet kunnen beoordeelen en de noodige gegevens daartoe slechts van het Parket kan verkrijgen.

En inplaats nu daarvan, dat deze zware verantwoordelijkheid tot gevolg zou hebben, dat men bij het O. M. zoo min mogelijk verantwoordelijk is voor daden van anderen, dat men dus altijd zelf handelend en regelend zou mogen optreden, is juist het O. M. bij de vervolging der strafbare feiten nog in veel te groote mate beperkt en belemmerd in de vrijheid van optreden.

1) Vaak is zij dit natuurlijk alleen in de oogen van den requestrant, die bovendien dikwijls een querulant is.

Teneinde nu te onderzoeken, in hoeverre hierbij verbetering mogelijk is, gaat Mr. Cnopius dan de drie wijzen na, waarop de O. v. J. bij de vervolging der strafbare feiten werkzaam is, n.l. als opsporingsambtenaar, onderzoekingsambtenaar en publiek aanklager.

Uit vergelijking en beschouwing in onderling verband der artt. 8, 6°; 23 en 31 Sv. moet vooral niet de onjuiste conclusie worden getrokken, dat de O. v. J. een politieambtenaar is; dit zou hij trouwens in verband met zijn veelvuldige bezigheden ook onmogelijk kunnen zijn, terwijl zulks hem bovendien reeds onmogelijk zou zijn, wijl ook hij gebonden is aan de wetten van tijd en plaats. Vandaar dan ook de instelling der hulp-Officieren van Justitie.

Maar nu kan dit eerste onderzoek, vooral bij ernstige misdrijven, beslissend zijn voor den afloop van het proces. Vooral in den laatsten tijd is meer en meer gebleken, dat verschillende omstandigheden, opmerkingen, in beslag te nemen voorwerpen als sporen van het gepleegde feit van het grootste belang kunnen zijn, zoodat een onhandig rondzoeken op de plaats van het misdrijf, een onoordeelkundig verhooren der bij het feit betrokken personen in een oogenblik tijds voor goed alles bederven kan. Behalve deze algemeen bekende en voor de hand liggende bezwaren is er nog een van minder bekendheid maar daarom van niet minder belang. „Het is n.l. dikwerf een fout van lagere politieambtenaren — en een enkel maal niet alleen van lagere — „dat zij hun eerste onderzoek te veel in één richting „doen; veel te gauw wordt er bij het zoeken naar een „dader wel eens vastgesteld: „hij *moet* het zeker gedaan

„hebben, en op dat eerste vermoeden wordt dan door-
 „gewerkt, terwijl alle andere mogelijkheden totaal ver-
 „waarloosd worden. In de practijk blijkt gelukkig, dat
 „de politiespeurneus lang niet altijd verkeerd heeft ge-
 „roken en zeer dikwijls juist en zuiver heeft aangewezen,
 „doch het komt ook wel een enkel maal eens anders
 „uit en, is dat dan het geval bij ernstige misdrijven en
 „heeft men zoo een paar dagen in geheel verkeerde
 „richting doorgewerkt, zoo is het werk van die dagen
 „geheel onvruchtbaar geweest en heeft de dader die
 „dagen als voorsprong gewonnen.” 1)

Natuurlijk zullen zich deze bezwaren in de standplaats van den O. v. J. in veel geringer mate doen gevoelen, wijl hij daar over veel beter geschoold personeel kan beschikken en op alle wijzen samenwerking tusschen Parket en Politie veel gemakkelijker is, dan op het platte land, waar de zaken geheel anders staan, waar het opsporen in het meest gunstige geval wordt verricht door den Burgemeester en Gemeenteveldwachter in samenwerking met Rijksveldwacht of Marechaussee, in het minder gunstige geval door Rijksveldwacht of Marechaussee alleen en in het minst gunstige geval door den Burgemeester en Gemeenteveldwachter alleen, de Rijkspolitie er opzettelijk buiten houdende.

Ten aanzien van al deze ambtenaren komt Mr. Cnopus, bij groote waardeering voor wat zij praes-
 teeren, tot de conclusie, dat zij als helpers bij het vooronderzoek juist in verband met het groote belang daarvan voor het geheele te volgen proces niet als de

1) t. a. p. pag. 95.

meest geschikten kunnen worden aangemerkt. ¹⁾ Ter ondervanging van de genoemde bezwaren en in afwachting van een algemeene politieverordening verwacht hij verbetering van de volgende regeling, hoewel die uiteraard ook volgens hem slechts een hulpmiddel en geenszins een afdoende verbetering kan zijn. ²⁾

Voorop moet dan staan, dat den O. v. J. zooveel mogelijk de leiding van het opsporingsonderzoek moet worden gegeven. ³⁾ ⁴⁾ In verband echter met de in den laatsten tijd zoozeer verbeterde communicatiemiddelen op allerlei gebied (telegraaf, telefoon, rijwiel, motor-, auto's etc.), zou het aanbeveling verdienen, den Officier onmiddellijk in kennis te stellen van ieder vrij ernstig ontdekt strafbaar feit. ⁵⁾ Hem zou dan een ambtenaar ten dienste moeten staan, in rang minstens gelijk met den hoogsten der Rijksveldwachters ten platte lande, wien hij instructies zou kunnen geven, om voor en namens hem opsporingen te doen. Deze ambtenaar, door Mr. Cnopius „Rijksveldwachter-rechercheur” genoemd, zou dan namens den Officier òf het onderzoek ter plaatse zelf in handen kunnen nemen, òf het kunnen opdragen aan een politieambtenaar ter plaatse. Op deze wijze zou het hoofd van het Parket voor zoover mogelijk spoedig de leiding van het opsporingsonderzoek in handen hebben en kunnen houden.

1) Zie hierover uitvoeriger met vermelding van enkele gevallen t. a. p. pag. 96/98.

2) Zie t. a. p. pag. 98.

3) Zie hierboven Hfdst. III, Afd. II, § 2.

4) Bij drukke Parketten zou het hem echter vrijwel onmogelijk zijn, zeer dikwijls op descende te gaan.

5) Vooral, wanneer de dader niet bekend is of ontkent.

Doch ook bij het vooronderzoek geldt het bezwaar, dat de Officier niet in voldoende mate invloed kan uitoefenen op den gang van zaken. Dit bezwaar laat zich volgens Mr. Cnopus in de volgende onderverdeling het best formuleeren.

a. Als R. C. wordt lang niet altijd de voor deze funtie meest geschikte aangewezen.

b. Aan de noodzakelijke samenwerking tusschen R. C. en O. M. kan zeer veel ontbreken.

c. De bewering, dat de R. C. uiteraard bij het onderzoek zooveel onpartijdiger is dan de O. v. J., is in hoofdzaak theoretisch.

d. Het is in zekeren zin onbillijk en soms onpractisch, den Officier op de zitting te laten optreden met zaken, die door een ander in hoofdzaak zijn onderzocht.

Wij zullen thans deze bezwaren achtereenvolgens even onder de oogen moeten zien en aan de waarheid toetsen.

ad a. Mr. Cnopus licht dit bezwaar toe door te zeggen, dat in de practijk blijkt, dat bij de aanwijzing van een R. C. meer rekening wordt gehouden met de samenstelling der beide kamers of wel met de voor de vervulling van dit ambt bestaande voorkeur. Indien dit bezwaar bestaat, wat in vele gevallen moeilijk zal zijn uit te maken, is het natuurlijk wel van belang; maar van meer belang is o.i. nog het bezwaar, dat in het G. R. O. de benoemingsduur voor 2 jaar is gehandhaafd; had men dien op langer gesteld, dan zou er meer waarborg zijn voor ervaring en geschiktheid. ¹⁾

1) Zie hierover uitvoeriger hieronder pag. 83.

ad b. Ook dit bezwaar acht Mr. Cnopius in de practijk voldoende duidelijk en bekend, ¹⁾ hoewel hier o.i. toch tegen overdrijving en overschatting van het gebrek aan samenwerking tusschen R. C. en O. M. moet worden gewaarschuwd. Mr. Cnopius beveelt ter ondervanging van dit bezwaar nog aan, te overwegen, of het niet wenschelijk zou zijn, bij ernstig verschil van inzicht tusschen O. M. en R. C. over hoofdzaken, de uitvoering der voorloopige informatiën betreffende, de beslissing van de Rechtbank in te roepen. Deze kwestie blijft o.i. ook urgent bij het doen weg vallen van het verschil tusschen voorloopige informatiën en gerechtelijke instructie, zooals dat door het Ontwerp wordt voorgesteld.

ad c. Bij deze kwestie, de grootere onpartijdigheid van den R. C. bij zijn onderzoek betreffende, hangt in de practijk alles af van den persoon van den R. C. en van de individueele inzichten en den persoonlijken aanleg van den betrokken O. v. J. Aangezien beide menschen zijn, kunnen beide te spoedig in een verdachte een schuldige zien. ²⁾ O. i. is dan ook deze stelling van Mr. Cnopius niet onjuist, hoewel het ons voorkomt, dat bij het O. M. eerder gevaar voor onpartijdigheid zou kunnen ontstaan dan bij den R. C.

ad d. Dit bezwaar is natuurlijk allerminst denkbeeldig en wordt in O. Sv. grootendeels weggenomen door art. 188. Daardoor kan de Officier zich geheel en volgens eigen methode en inzicht op de hoogte houden

1) Zie hierover uitvoeriger t. a. p. pag. 100/103.

2) Zie hieronder pag. 86.

van den gang van het vooronderzoek. Bovendien doet Mr. Cnopus nog een middel aan de hand, dat zeker vermelding verdient. Volgens hem zouden de leden van het Parket bij kleine Rechtbanken eenig onderzoekingswerk mogen verrichten en zou bij de grootere met geringe bezetting van het O. M. een tweede substituut-Officier moeten worden benoemd. Bij descentes wil de schrijver den R. C. gehandhaafd zien, omdat het hier meestal zeer ernstige misdrijven geldt, waarbij dus profijt moet worden getrokken van den regel, dat „twee meer zien dan één”.

Daar descentes niet geregeld voorkomen en door den door Mr. Cnopus gewenschten „Rijksveldwachter-rechercheur” in naam van den Officier zouden kunnen geschieden, zullen deze zijn werkzaamheden bij het vooronderzoek in het algemeen niet belemmeren. De schrijver wil nog aan de Rechtbank de bevoegdheid toekennen, de instructie ook aan het Parket over te laten, terwijl de aanwezigheid van het O. M. bij de instructie niet afhankelijk zou mogen zijn van de goedkeuring van den R. C. Dit gaat o.i. te ver in verband met het hierboven ¹⁾ verdedigde stelsel, dat bij het vooronderzoek de R. C. de voornaamste magistraat is. Art. 188 O. Sv. komt o.i. voldoende aan de rechten van den O. v. J. tegemoet.

Wil dus Mr. Cnopus bij handhaving der geldende hoofdbeginselen toch aan het O. M. meer invloed op den gang van het proces toekennen, ook Mr. D. Simons knoopt in zijn artikel „Een hoofd-

1) Hoofdstuk III, afd. II, § 3.

beginsel van Strafproces" 1) over het verhoor van den verdachte aan de daar ontwikkelde beschouwingen over het meer of minder accusatoire dan wel inquisitoire karakter van het onderzoek, zooals dat door het O. Sv. wordt verdedigd, enkele opmerkingen vast over de positie en de taak van het O. M. Voor alles staat ook bij hem vast, dat het O. M. ten onzent wel partij is, doch daarom nog niet partijdig mag zijn. Dit moet dan aldus worden opgevat: Het O. M. vertegenwoordigt het gemeenschapsbelang, de verdachte zijn eigen belang; in het strafproces kunnen die belangen tegenover elkaar staan en zal zulks ook meestal wel het geval wezen; dus kunnen zij, die deze belangen moeten voorstaan, zeer wel als partijen ten processe worden aangemerkt. Maar dan brengt eveneens de aard van het door het O. M. vertegenwoordigde belang mede, dat ook met het belang van den verdachte rekening wordt gehouden; miskening toch van een rechtmatig bijzonder belang kan ten nadeele komen van het algemeen belang. Doch hierbij mag tweeërlei niet worden vergeten:

1°. Staan in vele gevallen gemeenschapsbelang en persoonlijk belang zoo scherp tegenover elkaar, dat op het overigens rechtmatig belang van het individu niet mag worden gelet.

2°. Mag ter juiste waardeering der verhoudingen wel degelijk rekening worden gehouden met wat feitelijk het geval is. Objectief onderzoek is de taak van het O. M., doch tegenover den in subjectieven zin pleitenden

1) T. v. S. XXVII, pag. 1 vlg.

verdediger zal een al te objectief gezinde vertegenwoordiger van het O. M. aan de door hem behartigde belangen niet voldoende recht doen wedervaren.

Zoo is er dus wel degelijk verschil in positie tusschen Rechter en O. M. Vandaar, dat de grondgedachte van het nieuwe accusatoire proces ook deze is, dat wie in naam der gemeenschap aanklaagt, niet in staat is, in naam dierzelfde gemeenschap een objectief en onpartijdig oordeel te vellen. Wel vertegenwoordigen beiden het staatsgezag, maar ieder op een andere wijze en met een andere taak. Bij de handhaving van het partijstandpunt voor het O. M. wil echter Mr. Simons allerminst de hooge rol miskennen, welke aan het vervolgend orgaan in het strafproces toekomt en evenmin beweren, dat O. M. en verdediging als partijen dezelfde rechten zouden moeten hebben, wat natuurlijk in verband met de veel ruimer en gewichtiger belangensfeer, door het O. M. vertegenwoordigd, ook alleszins begrijpelijk is. Zoo kunnen, de rechten van elke bij het strafproces betrokken partij ruimer of beperkter worden toegekend, zonder dat nog daardoor de positie als partij voor een hunner verloren gaat. „Niet uit een voorop „te stellen qualificatie doch uit het steeds in het oog „te vatten doel van het strafproces zal moeten worden „afgeleid, welke rechten en verplichtingen moeten worden vastgesteld.” ¹⁾

Zooals wij in het begin van dit Hoofdstuk reeds zeiden, dient na de beschouwing van enkele opmerkingen omtrent het O. M. ook nog gehandeld over

1) t. a. p. pag. 5. Zie ook hierboven Hfdst. III, afd. I en II, §§ 7 en 8.

het Rechter-commissariaat, wijl dat bij het optreden van het O. M. zulk een belangrijke rol speelt.

Den laatsten tijd is er veel geschreven over het al of niet wenschelijke van de handhaving van het instituut ¹⁾, waarover hierboven in Hoofdstuk III reeds nader is gehandeld, doch waaromtrent hier nog eens wordt vermeld, dat deze instelling ook in het O. Sv. is bewaard gebleven. Zulks heeft dan ook vrijwel algemeen instemming gevonden, hoewel de meeningen uiteenliepen over de opvatting, om aan het O. M. meerderen invloed op den gang van het proces — en zulks dus ten koste van den R. C. — te gunnen. Vooral was men bevreesd, dat het Ontwerp zich liet leiden door al te groote bezorgdheid voor de rechten van den verdachte en dat aldus het O. M. in zijn positie zou worden verzwakt. Anderen weer zagen in de vrees voor onpartijdigheid aan de zijde van het O. M. en in het aannemen van volstrekte objectiviteit bij den R. C. een overschatting van den menschelijk-psychologischen bouw van laatstgenoemde. Heerscht er alzoo verdeeldheid ten aanzien van deze materie, o. i. moet worden vastgehouden aan het instituut van R. C. ²⁾

Terecht zegt dan ook Mr. Dr. F. Sleutelaar in zijn artikel „De Rechter-Commissaris en het recht van verdediging in het Ontwerp-Strafvordering” ³⁾: „Het

1) Zie hierover de artikelen van Mr. A. A. Cnopus in T. v. S. XXII, pag. 91 vlg.; Mr. Dr. S. J. M. van Geuns in T. v. S. XXVII, pag. 135 vlg.; Mr. Dr. F. Sleutelaar in T. v. S. XXIX, pag. 289 vlg.; Mr. J. A. de Visser in W. 9823; Mr. L. Ch. Besier in W. 10231.

2) Zie voor verdediging van het instituut hieronder pag. 84 vlg. en Hfdst. III, Afd. II, § 3.

3) T. v. S. XXIX, pag. 292.

„is de geest, waarin de verdachte en de getuigen „worden gehoord, die het stempel drukken op het „vooronderzoek, en of het Openbaar Ministerie in die „verhooren, als deze plaats hebben in tegenwoordigheid „van een tot werkeloosheid gedoemden R. C., op een „onpartijdiger wijze zou slagen dan de R. C. doet in „de meer actieve rol van thans, lijkt mij niet aannemelijk „toe Men zoeke geen uiterlijken waarborg, maar „een innerlijken, bestaande in de onpartijdige stelling „van den instrueerenden ambtenaar. En dat in dit „opzicht de instructie door den R. C. voordeelen aan- „biedt boven die door het O. M. lijkt niet twijfelachtig.”

Blijft dus de werkkring van den R. C. in het Ontwerp in hoofdzaak dezelfde als hij nu is, dan kan het toch voor de geheele regeling van het vooronderzoek nog van veel belang zijn, of men het ambt zal doen blijven een geheel tijdelijk, zooals het nu is, dan wel het zal maken tot een meer permanent. ¹⁾ ²⁾ Ongetwijfeld heeft dit laatste veel voor. De tegenwoordige regeling toch, waarbij de Rechters telkens voor 2 jaar tot dit ambt worden geroepen en ieder lid van de Rechtbank het op zijn beurt bekleedt, geeft natuurlijk op zichzelf niet den waarborg van ervaring. In Frankrijk en Engeland zijn de R. C. mannen van jarenlange praktijk en rijke ervaring op dit gebied. Het O. Sv. stelde dan ook in art. 171 voor, den benoemingstijd

1) Zie over de voor- en nadeelen van den permanenten R. C. Mr. P. J. Bijleveld, T. v. S. XII, pag. 226—229 en Mr. J. Kruseman, T. v. S. XVIII, pag. 428—430.

2) Zie wat betreft de overlading met werk voor den R. C. en het niet steeds zoo vurig begeerd worden van het ambt, t. a. p. pag. 293, noot 1.

op 4 jaar te brengen met benoeming door den Koning, het Hof gehoord, doch voor den aandrang der Commissie van Voorbereiding zwichtte de Minister en bracht dien tijd in G. R. O. weer op 2 jaar terug. De Commissie vreesde n.l., dat bij benoeming door den Koning het O. M. te veel aan invloed zou winnen en dit zou aansturen op benoeming van crimineele R. C. en voorts, dat bij een langdurig aanblijven van denzelfden titularis in het ambt deze eenzijdiger en minder onpartijdig zou worden. Evenwel is de mogelijkheid van herbenoeming op verzoek ¹⁾ gehandhaafd en niet teruggenomen de in de M. v. T. gedane toezegging van hooger salaris, dan waarop de overige Rechteren aanspraak kunnen maken.

Het komt Mr. Dr. Sleutelaar juist voor, dat het ambt niet dadelijk tot een permanent is gemaakt. ²⁾ Ook hij deelt de vrees der Commissie van Voorbereiding inzake de verminderde onpartijdigheid, terwijl hij het betreuren zou, dat de kennis van de misdadige wereld, door den R. C. verkregen, aldus niet ten goede zou kunnen komen aan de strafzittingen van de Rechtbank.

O. i. is het zwichten van den Minister zeer te betreuren, wijl het toch in het oog springt, dat het ongerijmd en onpractisch is en zeker niet in het belang eener goede rechtspleging, dat iemand, juist wanneer hij eenige ervaring in zake een belangrijk onderdeel van het proces heeft verworven, aan zijn werkzaamheden met betrekking tot dat onderdeel wordt onttrokken. ³⁾ Ook voor een goede en vruchtbare samenwerking met

1) Art. 171, lid 2 O. Sv.

2) t. a. p. pag. 295.

3) Zie hierover ook het artikel van Mr. L. Ch. Besier in W. 10231.

den O. v. J. is zulks zeker niet bevorderlijk. Zeer te wenschen is dan ook, dat hierop bij de beraadslagingen in het Parlement de noodige nadruk zal worden gelegd, want de mogelijkheid van herbenoeming op verzoek biedt geenszins voldoende waarborg, dat zulks ook in werkelijkheid zal geschieden.

Tenslotte worden nog door Mr. Dr. S. J. M. van Geuns¹⁾ enkele waardevolle beschouwingen gewijd aan den R. C., waar hij de vraag onder de oogen ziet, of handhaving van het Rechter-commissariaat in strafzaken wenschelijk is. Na te hebben betoogd, dat het leggen van het vooronderzoek in handen van het O. M. groote bezwaren heeft²⁾ en met zich zou brengen een groote vermeerdering van de werkzaamheden van het Parket en een sterke uitbreiding van het daarbij betrokken corps ambtenaren, behandelt hij in verband met het hoofddoel van zijn opstel de vraag, of het Rechter-Commissariaat in zijn bestaanden vorm in strijd is met het karakter van den Rechter als zoodanig. Hierbij doen zich bezwaren gevoelen, die eerst dienen te worden gezien.

1°. *Het Rechter-Commissariaat is in strijd met het lijdelijk karakter van den Rechter.*

Hiertegen moet echter worden aangevoerd, dat lijdelijkheid niet als een inhaerente eigenschap van het rechterambt moet worden beschouwd. Niet alleen in het

1) „Is handhaving van het Rechter-Commissariaat in Strafzaken wenschelijk”, T. v. S. XXVII, pag. 135 vlg.

2) De schrijver stemt te dezen aanzien in met de bezwaren, hierboven ontwikkeld in Hfdst. III, Afd. II, § 3.

civiel proces, waarbij de Rechter meer en meer in contact komt met den partijstrijd en hem hoe lang zoo meer een taak wordt opgedragen bij het zoeken naar het recht in het concrete geval, maar nog veel meer in het strafproces is de taak van den Rechter niet slechts negatief: zich hoeden voor rechterlijke dwaling, maar veeleer positief: alles in het werk stellen, om het vinden van de waarheid te bevorderen.

Ook voor het vooronderzoek geldt deze eisch ten volle. Natuurlijk heeft de Rechter ook hier zijn ambt hoog te houden en kieskeurig te zijn met de middelen, die hij aanwendt, om zijn doel te bereiken. Doch dit is geen argument tegen het actief optreden zelf, aangezien een en ander zoowel theoretisch als practisch zeer wel vereenigbaar is.

20. *Het Rechter-Commissariaat is in strijd met het onpartijdig karakter van den Rechter.*

Deze beschuldiging bevat wel is waar een kern van waarheid, maar is toch te algemeen, om onvoorwaardelijk te worden aanvaard. Men moet hierbij niet enkel letten op die zaken, waarin van den aanvang af een bepaald vermoeden omtrent de schuld van den verdachte bestaat, maar ook op die talrijke gevallen, waarin een dergelijk vermoeden ontbreekt, waarin het zelfs twijfelachtig is, of er wel een misdrijf gepleegd is. In deze gevallen komen nu juist de eigenschappen van den Rechter: onbevangenheid van oordeel en groot geduld bij het zoeken naar de waarheid volkomen tot haar recht en geven aan dat onderzoek zijn groote beteekenis.

Bij de gevallen daarentegen, waarbij van den aanvang af meer bepaalde aanwijzingen van schuld tegen den verdachte aanwezig zijn en waarbij dus grootere waarschijnlijkheid bestaat, dat het voorloopig onderzoek door een behandeling ter terechtzitting zal worden gevolgd, is er inderdaad gevaar voor eenzijdigheid van het onderzoek. Maar hierin schuilt dan tevens de onjuistheid van de algemeenheid dezer bewering. Hier geldt het een psychologischen factor, waardoor de Rechter — evenals ieder ander onderzoekend en verhoorend ambtenaar — als het ware in een bepaalde richting wordt gedreven. Maar zou dan dit euvel zijn weg te nemen door het vooronderzoek te leggen in handen van den O. v. J.? Zou deze dan met meer onpartijdigheid te werk gaan? Zulks is toch moeilijk vol te houden. Veeleer moet nadrukkelijk gewezen worden op het feit, dat waarborg voor onpartijdigheid in de voornaamste plaats is gelegen in den persoon van den R. C. En dan geeft het gehalte van personen, waaruit de R. C. wordt gekozen, toch wel voldoende zekerheid, dat deze magistraat in zijn aan gevaren van partijdigheid en subjectiviteit ongetwijfeld blootstaande functie zijn karakter tegenover die gevaren zal weten te stellen. Juist ook in verband met het hierboven besproken gevaar biedt een waarnemen dezer functie gedurende een geruimen tijd zulke ontegenzeggelijke voordeelen boven een waarnemen van korten duur. ¹⁾

Bij het beantwoorden van de hoofdvraag, die Mr. Dr. van Geuns zich stelde, komt hij tot de conclusie, dat

1) Zie boven pag. 83.

het Rechter-commissariaat wel degelijk gehandhaafd moet blijven, wijl het veel voordeelen heeft boven een vooronderzoek, geheel door het O. M. geleid en wijl de nadeelen, aan het instituut verbonden, niet worden weggenomen — ja eerder vergroot — door aan het O. M. dat geheele vooronderzoek toe te vertrouwen. ¹⁾

1) t. a. p. pag. 154/155.

HOOFDSTUK V.

Enkele Desiderata.

Ten slotte rest ons nog, in dit hoofdstuk enkele wenschen samen te vatten, die, na het bekend worden van het Ontwerp Strafvordering, zijn geuit met betrekking tot verschillende onderwerpen, in dat Ontwerp aangeroord.

Het eerst dient dan wel te worden nagegaan, wat hieromtrent verhandeld is op de laatste vergaderingen der Nederlandsche Juristenvereniging. ¹⁾ Aldaar werd door Mr. J. A. Levy ²⁾ de vraag besproken, of de R. C. de hoofdpersoon moet blijven bij de instructie, waarbij hij tot de conclusie komt, dat het instituut van R. C. geheel overboord moet worden geworpen en wel, omdat de R. C. niet waarlijk rechter is. ³⁾ Geeft n. l. de R. C. een slotsom, hetgeen hij steeds zal doen òf expressis verbis òf implicite, dan deelt hij daardoor zijn indruk mede aan de Rechtbank, die dan voor de vraag gesteld wordt, of zij moet gelooven den onbevungen R. C. dan wel het resultaat der processueele verhandelingen. Bij dit betoog is o. i. op onmiskenbaar scherpzinnige wijze te groote nadruk gelegd op enkele punten, die — sterk

1) Zie H. N. J. V. 1918 I (Derde Stuk) en II.

2) t. a. p. pag. 84 vlg.

3) Hij doet immers niet uitspraak; ook is het hooren van verdachte, getuigen en deskundigen niet noodig, daar ook straks de Rechtbank zulks doet.

vergroot — als bezwaren zouden kunnen worden gezien. Doch hierboven ¹⁾ is reeds o. i. voldoende en duidelijk aangetoond, hoe dit instituut zoo groote voordeelen biedt, dat het in een juist en billijk strafproces niet mag ontbreken. Trouwens op dezelfde vergadering werd zonder hoofdelijke stemming met bijna algemeene stemmen de wenschelijkheid uitgesproken, deze instelling te handhaven ²⁾ en werd o. a. door Mr. J. Kruseman ³⁾ gewezen op de misvatting, waaraan Mr. Levy zich bij zijn betoog heeft schuldig gemaakt. Een vooronderzoek toch is bij eenigszins belangrijke strafzaken volgens Mr. Kruseman steeds vereischt en nooit is in eenig land in dergelijke gevallen de zaak onmiddellijk ter terechtzitting aangebracht.

Men heeft dus eenvoudig de keus, of het vooronderzoek zal geschieden door de Politie, den Ambtenaar van het O. M. of den R. C. In het O. Sv. zijn nu de rechten van den verdachte en de verdediging behoorlijk gewaarborgd, terwijl behouden is, dat de O. v. J. blijft in de rol van vervolger en de Rechter in die van onderzoeker.

Mr. L. Ch. Besier ⁴⁾ ziet het O. M. door het O. Sv. steeds terug gedrongen en den verdachte met zijn raadsman naar voren gehaald. Op zich zelf vindt hij uitbreiding van de bevoegdheden van den raadsman enz. niet verkeerd, maar in verband met minder scrupuleuze en conscientieuze verdedigers gelooft hij, dat deze uit-

1) Hfdst. III, afd. II, § 3 en Hfdst. IV.

2) t. a. p. pag. 162/163.

3) t. a. p. pag. 105.

4) t. a. p. pag. 112 vlg.

gebreide bevoegdheden zeker kunnen schaden. Hij zou het dan ook wenschelijk vinden, terug te keeren tot het Ontwerp der Staatscommissie, waarin kennisneming der stukken en bijwoning van de verhooren door den raadsman niet regel maar uitzondering was, waartoe O. M. of R. C. al naarmate van den stand van het geding toestemming moesten geven, wanneer naar hun meening het belang van het onderzoek het gedoogde. Ook wij onderschrijven deze bezwaren van Mr. Besier ten volle, vooral in dezen tijd, waarin helaas de geheele balie niet meer over één kam kan worden geschoren.

Zeer veel pennen zijn in beweging gebracht door de opneming van het nieuwe art. 273^a G. R. O. op verzoek van de Commissie van Voorbereiding en dat als volgt luidt :

„Ten aanzien van hunne plaats in de rechtszaal „wordt tusschen den Officier van Justitie en den raadsman gelijkheid betracht.

„Aan de tafel der rechters nemen zij geen plaats.”

Deze nieuwe plaats van het O. M. in de rechtszaal heeft zoowel verdedigers als tegenstanders gevonden onder de meest vooraanstaande iuristen en mannen uit de practijk, doch de voorstanders zijn gebleken, verre in de minderheid te zijn. Zij ¹⁾ vestigen er de aandacht op, dat de eer en waardigheid van een ambt niet afhankelijk zijn van de plaats, vanwaar de ambtsdrager dat ambt uitoefent, maar veeleer van het karakter van dien ambtsdrager zelf en dat ook door de nieuwe re-

1) o. a. Mr. A. A. Cnopius W. 10226 en 10238; Mr. J. V. van Dijk W. 10228 en 10238; Mr. H. de Bie W. 10230.

geling het partijstandpunt van het O. M. en de onpartijdige plaats, door den Rechter in te nemen, beter tot hun recht komen.

In dezen geest sprak ook Mr. Dr. S. J. M. van Geuns op de laatste vergadering der Nederlandsche Juristenvereniging: „... Ik mag niet eindigen zonder „een woord over de plaats van het O. M. ter terechtzitting. De zaak als zoodanig laat mij absoluut koud; „de eer en de waardigheid van het O. M. acht ik „daarbij niet betrokken. Wel acht ik het van belang „voor een ander punt. Zeer heeft mij getroffen „het oordeel... van Mr. Mesritz... , dat de onverschilligheid van het publiek voor de rechtspleging „samenhangt met het denkbeeld, dat O. M. en rechter „dezelfde rol spelen, elkander in alles de hand boven „het hoofd houden.

„... Ik weet niet, of dit inderdaad de publieke opinie „is, maar als daarvan ook maar iets waar is, dan acht „ik dit buitengewoon noodlottig, omdat dit ten slotte „het vertrouwen in de rechtspraak moet ondermijnen”. 1) Het ideaal van Mr. Dr. van Geuns zou zijn, „dat „wij hebben een krachtig energiek O. M., dat het algemeen belang... onafgebroken in het oog houdt; dat „er is een verdediging met ruime bevoegdheden, waar „door zij haar hooge taak uitstekend kan vervullen; „dat er is een rechter, die is onbevangen en onpartijdig, „maar die niets onbeproefd laat, om de waarheid te „doen zegevieren en een rechtspraak, die wortelt in „en gedragen wordt door het publieke vertrouwen.” 2)

1) H. N. J. V. 1918 II pag. 124.

2) t. a. p. pag. 124.

De bestrijders van het genoemde artikel daarentegen zien daarin een miskenning van de waardigheid van het O. M. en een belediging voor de daarbij betrokken ambtenaren.

Zeer sarcastisch laten Mr. Tak ¹⁾ en Mr. Nysingh ²⁾ zich uit evenals Mr. Brants ³⁾, die krachtig verzet aantekent tegen hetgeen Mr. Cnopus schreef in W. 10226. ⁴⁾ Hij bestempelt de voorgestelde verplaatsing van het O. M. met den naam „degradatie” en beveelt aan, ingeval de gelijkgerechtigdheid ook gelijkheid van plaats in de rechtszaal moet meebrengen, dat men den verdediger dan een plaats op het podium zal inruimen.

Ook Mr. J. A. Levy ⁵⁾ waarschuwt met den meesten klem tegen de beoogde verplaatsing van het O. M., die hij een gevolg noemt van „democratische nivelleeringszucht” en die volgens hem zeker niet bevorderlijk is aan de eerbiediging van de rechterlijke macht, „*waartoe ook het O. M. behoort.*” als een der eerste en hoogste machten in den Staat. Deze meening wordt ook gedeeld door Mr. J. H. Heerspink ⁶⁾, terwijl Mr. H. J. van Lulofs Umbgrove ⁷⁾ den wensch uitspreekt, dat hij deze „capitis diminutio” nooit zal beleven en het zeer betreurt, „dat in een tijd als deze, waarin men niet ge„noeg kan doen, om den eerbied voor het gezag hoog

1) W. 10224.

2) W. 10234.

3) W. 10229.

4) Zie boven pag. 90 noot 1.

5) W. 10235.

6) W. 10241.

7) W. 10234.

„te houden, geen krachtiger tegenstand wordt geboden „aan hen, die het er blijkbaar slechts om te doen is om „dien eerbied te ondermijnen.”

Tenslotte wijst Mr. J. A. de Visser¹⁾ nog op het nadeel — ook voor den verdachte —, dat door de voorgenomen verplaatsing bij het Kantongerecht zou ontstaan. Volgens hem is de hoofdvraag bij deze kwestie, welke de juiste verhouding is tusschen O. M. en Rechter en dus i. c. tusschen den ambtenaar O. M. en den Kantongerechter. De Kantongerechtszitting draagt een veel goedelijker karakter dan die der hoogere colleges, wijl hier de belangenstrijd veel minder sterk uitkomt en vaak overgaat in de behartiging van de belangen van den beklaagde door het O. M. Er is z. i. groot verschil tusschen een af te keuren connexiteit tusschen ambtenaar O. M. en Kantongerechter, wat betreft vragen over schuld en strafmaat en daartegenover een overleg tusschen die beide magistraten, waardoor rechtmatige belangen van den beklaagde kunnen worden gediend, terwijl juist het feit, dat in kantonale zaken een vooronderzoek in de toekomst meestal niet regel is, deze mogelijkheid van overleg opent. Nu wordt weliswaar door het O. Sv. de instructie ook voor kantonale zaken mogelijk gemaakt²⁾, doch in het meerendeel dier zaken zal men toch uiteraard de tusschenkomst van den R. C. niet inroepen. Dit betoog moet o. i. als een van de krachtigste en meest overtuigende beschouwd worden, waar het betreft, de huidige positie van het O. M. in de rechtzaal te handhaven.

1) W. 10233.

2) c. f. art. 147 O. Sv. en hierboven pag. 33/34.

De bovenvermelde protesten mogen nu al van partijdigheid en eenzijdigheid worden beschuldigd, 1) wijl zij bijna zonder uitzondering worden vernomen van de zijde van het O. M., toch kan o. i. veel rechtmatigs en waars daarin niet worden ontkend en moet o. i. ten sterkste worden opgekomen, vooral in dezen tijd, tegen een — al ware het ook slechts oogenschijnlijke — verzwakking van de positie van magistraten, die het overheidsgezag in den Staat hebben hoog te houden en hebben toe te zien, dat de maatschappij niet worde bedreigd en per slot van rekening onderga in een chaos van rechteloosheid door het avontuurlijk drijven en misdadig en anti-sociaal optreden van enkele warhoofden en hoogst crimineele individuen.

1) Opmerking verdient dan tevens, dat in de Commissie van Voorbereiding geen enkel lid van het O. M. zitting heeft: vijf leden behooren tot de balie, één tot de zittende magistratuur, terwijl één een buitenstaander is.

STELLINGEN.

I.

Terecht heeft het Ontwerp Wetboek van Strafvordering den Rechter-commissaris bij het gerechtelijk vooronderzoek gehandhaafd.

II.

De invoering der rechterlijke bevelen tot handhaving der openbare orde, geregeld in den 7^{den} Titel van het 4de Boek van het Ontwerp Wetboek van Strafvordering, moet vooral in verband met de woelingen van den laatsten tijd ten sterkste worden bepleit.

III.

De door de Regeering op voorstel der Commissie van Voorbereiding in art. 273a, lid 2 van het G. R. O. voor het Wetboek van Strafvordering opgenomen verwijdering van het O. M. van de tafel der Rechters moet als een belediging voor de staande magistratuur worden beschouwd.

IV.

Ten onrechte is in 1886 het stelsel van verzachtende omstandigheden in ons Wetboek van Strafrecht prijs gegeven.

V.

Het loslaten van het schuldelement in de Nederlandsche kindervetgeving moet als een uiting van determinisme worden gelaakt.

VI.

Aangezien berechting van den ex-Keizer van Duitschland elken wettelijken rechtsgrond mist, kan ook Zijn uitlevering niet worden toegestaan.

VII.

Het instellen van de Commissie van Advies in zake de bestraffing van het politie-personeel eener gemeente is ten eenen male in strijd met den geest van de artt. 190 en 191 Gem. W.

VIII.

Het is gewenscht, de artt. 73, 104 en 107 Gem. W. zoodanig te wijzigen, dat in eerst genoemd artikel de inmenging van den Raad en in de beide laatstgenoemde die van de Kroon en de Gedeputeerde Staten komt te vervallen, terwijl de salariering van den Burgemeester uit de Rijkskas dient te geschieden.

IX.

Men kan zich niet in cassatie voorzien tegen de beschikkingen van den President van de Rechtbank in kort geding.

X.

Het zakelijk recht van hypotheek wordt eerst gevestigd door de inschrijving van het borderel in de daartoe bestemde openbare registers.

XI.

Ten onrechte besliste de H. R. bij arrest van 21 Dec. 1855 W. 1713, dat onze wet het annaal bezit niet kent.

XII.

Subrogatie in den koop prijs krachtens art. 238, lid 2 W. v. K. is niet gebonden aan den termijn van 30 dagen.

XIII.

Een later toegetreden firmant is niet aansprakelijk voor vroegere firma-schulden.

XIV.

Een handelsreiziger is in het algemeen niet bevoegd, voor zijn patroon betaling te ontvangen.

XV.

Invoering van den 8-urigen arbeidsdag en de 45-urige werkweek moet in haar algemeenheid voor ons land als een groot nadeel beschouwd en mitsdien ernstig bestreden worden.

XVI.

Socialisatie van bedrijven dient als stelsel te worden verworpen.

XVII.

Oordeelkundige en geleidelijke toepassing van het Taylorstelsel verdient aanbeveling.

XVIII.

Jure Romano had de bewaarnemer geen retentierecht.

